

Susanna Pihlajaniemi, Hanne Räisänen & Pauliina Vestergård

Positiivinen pedagogiikka varhaiskasvatuksessa

- Opas Touhula Kivitaskun kasvattajille

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sosionomi

Sosiaalialan tutkinto-ohjelma

Opinnäytetyö

21.8.2021

Tekijä	Susanna Pihlajaniemi Hanne Räisänen Pauliina Vestergård
Otsikko	Positiivinen pedagogiikka varhaiskasvatuksessa – Opas Touhula Kivitaskun kasvattajille
Sivumäärä	28 sivua + 2 liitettä
Aika	21.08.2021
Tutkinto	Sosionomi
Tutkinto-ohjelma	Sosiaalialan tutkinto-ohjelma
Ohjaajat	Saila Nevanen Seija Mäenpää
<p>Tämän monimuotoisen opinnäytetyön tuotoksena on luotu positiiviseen pedagogiikkaan pohjautuva opas. Oppaan tavoitteena on lisätä varhaiskasvattajien tietoa positiivisesta pedagogiikasta, antaa konkreettisia vinkkejä sen käyttöön varhaiskasvatuksen toimintaympäristössä, sekä motivoida varhaiskasvattajia ottamaan positiivinen pedagogiikka osaksi pedagogisen toiminnan suunnittelua ja toteuttamista. Oppaan avulla pyrimme herättämään varhaiskasvatuksen työntekijät pohtimaan omia ajatusmallejaan ja toimintatapojaan peilaten niitä positiiviseen pedagogiikkaan.</p> <p>Opas on luotu yhteistyössä päiväkotit Touhula Kivitaskun kanssa. Haastattelimme Kivitaskun työntekijöitä oppaan suunnitteluvaiheessa, jotta opas vastaisi mahdollisimman hyvin kyseisen päiväkodin tarpeita ja toiveita. Opas on sovellettavissa kaikkien varhaiskasvatusikäisten lasten kanssa työskentelyyn, joten se on monipuolinen ja sen sisällöt muokattavissa erilaisten lapsiryhmien tarpeisiin.</p> <p>Opinnäytetyön teoreettiseen viitekehykseen kuuluvat Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, suomalainen varhaiskasvatus, varhaiskasvatuksen pedagogiikka ja positiivinen pedagogiikka lasten hyvinvoinnin tukemisessa. Teoreettiseen viitekehykseen sisältyy myös lasten itsesäätelytaitojen tukeminen, tunneäly ja vuorovaikutus, sekä Martin Seligmanin PERMA-hyvinvointiteoria.</p>	
Avainsanat	Positiivinen pedagogiikka, varhaiskasvatus, vuorovaikutus, lasten hyvinvointi

Author	Susanna Pihlajaniemi Hanne Räisänen Pauliina Vestergård
Title	Positive pedagogy in early childhood education - A guide for educators in Touhula Kivitasku
Number of Pages	28 pages + 2 appendices
Date	21.08.2021
Degree	Bachelor of Social Services
Degree Programme	Social Services
Instructors	Saila Nevanen Seija Mäenpää
<p>The output of this multiform thesis is a guide based on positive pedagogy. The aim of the guide is to increase the knowledge of early childhood educators about positive pedagogy, to give concrete tips for its use in an early childhood education and to motivate early childhood educators to incorporate positive pedagogy into the planning and implementation of pedagogical activities. With the help of the guide, we aim to encourage early childhood education workers to reflect on their own ways of thinking and working, reflecting them in positive pedagogy.</p> <p>The guide has been created in collaboration with the Touhula Kivitasku kindergarten. We interviewed Kivitasku employees during the design phase of the guide so that the guide would best meet the needs and wishes of that kindergarten. The guide is applicable to all kindergarten-age children, so it is versatile and its contents can be adapted to the needs of different groups of children.</p> <p>The theoretical framework of the thesis includes The Basics of an Early Childhood Education Plan, Finnish early childhood education, pedagogy in early childhood education and positive pedagogy in supporting children's well-being. The theoretical framework also includes support for children's self-regulatory skills, emotional intelligence and interaction, and Martin Seligman's PERMA well-being theory.</p>	
Keywords	Positive pedagogy, early childhood education, interaction, child wellbeing

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Opinnäytetyön yhteistyökumppani	2
3	Varhaiskasvatuksen linjaukset Suomessa	3
4	Pedagogiikan lähtökohdat varhaiskasvatuksessa	4
5	Positiivinen pedagogiikka lasten hyvinvoinnin edistäjänä	5
5.1	Positiivisen pedagogiikan taustaa	7
5.2	Positiivisen pedagogiikan nykytila varhaiskasvatuksessa	7
5.3	Positiiviseen pedagogiikkaan kohdistuva kritiikki	8
6	Lasten hyvinvoinnin tukeminen	10
6.1	Lasten itsesäätelytaitojen tukeminen	11
6.2	Tunneäly	11
6.3	Vuorovaikutus	12
7	PERMA-hyvinvointiteoria	14
8	Kehittämistehtävä ja kohderyhmä	17
9	Kehittämistehtävän toteutus	17
9.1	Kehittämismenetelmät	18
9.2	Työntekijöiden osallistaminen	19
9.3	Oppaan toteutus	20
10	Valmiin oppaan sisältö	22
11	Palaute ja arviointi	22
12	Pohdinta	24
	Lähteet	26
	Liitteet	
	Liite 1 Haastattelukysymykset	
	Liite 2 Positiivinen pedagogiikka varhaiskasvatuksessa - Opas Kivitaskun kasvattajille	

1 Johdanto

Opinnäytetyömme lähtökohtana on lasten hyvinvoinnin tukeminen varhaiskasvatuksessa, positiivisen pedagogiikan keinoin. Toiminnallisessa opinnäytetyössämme luomme päiväkotikivitaskun kasvattajille oppaan positiivisen pedagogiikan hyödyntämiseen työssään. Kehittämistehtävänä on tukea ja vahvistaa positiivisen pedagogiikan käyttöä varhaiskasvatuksen arjessa. Kehittämistehtävämme tuotoksena on opas, joka tarjoaa konkreettisia vinkkejä ja ideoita positiivisen pedagogiikan hyödyntämiseen käytännönläheisissä tilanteissa lasten kanssa. Oppaan sisältö on koottu Touhula Kivitaskun kasvattajien toiveisiin ja ajatuksiin pohjautuen.

Positiivinen pedagogiikka on aiheena ajankohtainen ja tärkeä, joka näkyy myös alalta ilmestyvässä uudessa kirjallisuudessa vahvasti. Positiivisella pedagogiikalla on tutkitusti lasten oppimiselle ja hyvinvoinnille paljon myönteisiä vaikutuksia, mutta sen käyttäminen varhaiskasvatuksen arjen toiminnoissa vaihtelee suuresti (Ahonen 2015: 174–177). Meille päiväkodin työntekijöinä aihe on myös vahvasti läsnä jokaisessa työpäivässä ja siksi tärkeä. Positiivisessa pedagogiikassa varhaiskasvatuksessa on kyse lapsen hyvinvoinnin edistämisestä, sekä lapsen arvostamisesta ja hyväksymisestä omana itsenään. Toiminnan keskiössä on myönteinen suhtautuminen asioihin ja hyvään keskittyminen. (Leskisenoja 2019: 43.) Oppaamme pyrkii positiivisen pedagogiikan avulla tukemaan lasten emotionaalista hyvinvointia varhaiskasvatuksen arjessa.

Tässä kirjallisessa raportissa esittelemme ensin opinnäytetyömme toimintaympäristön ja yhteistyökumppanin, Helsingin Kivikossa toimivan päiväkodin, Touhula Kivitaskun. Avaamme teoreettista viitekehystä, johon kehittämistehtävämme perustuu. Kehittämistehtävämme teoreettiseen viitekehykseen sisältyvät Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja suomalainen varhaiskasvatus, varhaiskasvatuksen pedagogiikka ja positiivinen pedagogiikka lasten hyvinvoinnin tukemisessa. Teoreettiseen viitekehykseen kuuluvat myös lasten itsesäätelytaitojen tukeminen, tunneäly ja vuorovaikutus, jotka yhdessä ovat merkittävä osa lasten kokonaisvaltaista hyvinvoinnin tukemista. Lisäksi kerromme PERMA-hyvinvointiteoriasta, jonka avulla toiminnallinen opinnäytetyömme nivoutuu kiinni käytännöstä teoriaan. Epäselvyyksien välttämiseksi käytämme raportissamme nimikettä varhaiskasvatuksen opettaja, myös niissä kohdissa, joiden alkuperäisessä lähteessä on vielä käytetty nimikettä lastentarhanopettaja.

Teoriaosuuden jälkeen avaamme kehittämistehtävämme idean. Kerromme toteuttamastamme Kivitaskun kasvattajien haastattelusta ja saamistamme vastauksista. Esittelemme hyödyntämämme kehittämismenetelmät ja perustelut valitsemillemme sisällöille ja toimintatavoille. Avaamme myös kehittämistehtävämme luomisprosessin kokonaisuudessaan.

Lopussa esittelemme valmiista oppaasta saamaamme palautetta, jonka pohjalta arvioimme tuotoksemme hyödyllisyyttä kohderyhmälleen ja sen kehittämismahdollisuuksia. Pohdimme oppaan mahdollisuuksia positiivisen pedagogiikan hyödyntämisen lisäämisessä varhaiskasvatuksen arjessa. Lopun pohdinnassa arvioimme kokoamamme oppaan hyötyjä lasten hyvinvoinnin tukemisessa positiivisen pedagogiikan keinoin. Pohdimme opinnäytetyöprosessimme tavoitteiden täyttymistä, sekä työmme eettisyyttä ja luotettavuutta.

2 Opinnäytetyön yhteistyökumppani

Opinnäytetyömme yhteistyökumppani on päiväkotitouchoula Kivitasku. Touchoula on Suomen suurin yksityinen päiväkotiketju, johon kuuluu yli 140 päiväkotia ja yli 2500 työntekijää (Touchoula yrityksenä 2021). Kivitasku on liikuntapainotteinen päiväkotitouchoula Helsingin Kivikossa, joka on aloittanut toimintansa tammikuussa 2019 (Touchoula Kivitasku 2021). Kivitaskussa toimii kolme eri lapsiryhmää, joissa kaikissa työskentelee kolme kasvattajaa. Jokaisessa ryhmässä työskentelee yksi varhaiskasvatuksen opettaja ja kaksi varhaiskasvatuksen lastenhoitajaa. Lisäksi päiväkodin henkilökuntaan kuuluvat päiväkotiapulainen ja päiväkodin johtaja.

Yhteistyökumppanimme valintaan ja opinnäytetyömme ideaan vaikutti suuresti tämänhetkinen koronatilanne ja rajoitukset ihmisten välisissä kontakteissa. Yksi opinnäytetyöryhmämme jäsenistä työskentelee itse päiväkotitouchoula Kivitaskussa tällä hetkellä, joten koimme sen turvallisen vaihtoehtona yhteistyökumppaniksi valmiin kontaktin vuoksi. Yhteistyökumppania etsiessämme pidimme erityisen tärkeänä sitä, että pystymme koko opinnäytetyöprosessimme ajan välttämään ylimääräisiä ihmiskontakteja mahdollisten koronatartuntojen vuoksi.

3 Varhaiskasvatuksen linjaukset Suomessa

Varhaiskasvatus on tärkeässä asemassa eri puolilla maailmaa. On ymmärretty laadukkaan varhaiskasvatuksen merkitys lapselle ja yhteiskunnalle. Varhaiskasvatusvuosina luodaan perusta lapsen tasa-arvoiselle kehitykselle, hyvinvoinnille sekä oppimisen ilolle ja motivaatiolle. Suomalaisessa varhaiskasvatuksessa ovat puhaltaneet muutosten tuulet viime vuosina. Varhaiskasvatus siirtyi vuonna 2013 opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnan alaisuuteen ja uusi varhaiskasvatustilaki (Varhaiskasvatustilaki 540/2018) astui voimaan vuonna 2018. Näissä uudistuksissa varhaiskasvatuksen asema vakiintui ensimmäiseksi vaiheeksi suomalaisessa kasvatus- ja koulutusjärjestelmässä. Uudistaminen jatkui, kun vuonna 2014 julkaistiin Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet ja muutamaa vuotta myöhemmin ensimmäiset normipohjaiset Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, joiden päivitetty versio astui voimaan vuoden 2019 alussa. (Leskisenoja 2019.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018: 7–8) varhaiskasvatus määritellään suunnitelmalliseksi ja tavoitteelliseksi hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudeksi, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka. Pedagogiikalla taas tarkoitetaan varhaiskasvatus- ja kasvatustieteelliseen tietoon perustuvaa, ammatillisesti johdettua ja ammattihenkilöstön toteuttamaa tavoitteellista ja suunnitelmallista toimintaa lasten hyvinvoinnin ja oppimisen toteutumiseksi. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018: 22.) Lapsi on nostettu keskiöön nykyisessä varhaiskasvatuksessa. Lapsen ymmärretään olevan kokonaisvaltainen, ainutlaatuinen ja monipuolinen yksilö, jonka näkemykset tulee huomioida ja kuulla merkityksellisinä ja arvokkaina. Lapsilähtöisyys on toiminnan ydin. Lasten tarpeiden, tunteiden, tietojen, taitojen, näkemysten ja mielenkiinnon kohteiden tulee ohjata toiminnan suunnittelua ja toteutusta. Aikuiset kyllä johtavat toimintaa ja vastaavat sen sujuvuudesta, tavoitteiden saavuttamisesta ja laadukkaan varhaiskasvatuksen toteutumisesta, mutta toiminta on pedagogisesti perusteltua siten, että lapsen tarpeet ja etu muodostavat toiminnan tavoitteet. (Leskisenoja 2019: 30–31.) Varhaislapsuus on tärkeä elämänvaihe ja hyvin intensiivistä kehityksen ja oppimisen aikaa. Varhaiskasvatuksen arvostus on viime vuosien muutosten myötä lisääntynyt merkittävästi.

Varhaiskasvatustilaisissa määritetään, että varhaiskasvatuksen tavoitteita ovat esimerkiksi lapsen kokonaisvaltainen kasvu, hyvinvoinnin ja kehityksen edistäminen, oppimisen edellytysten tukeminen, turvallisen varhaiskasvatusympäristön tarjoaminen, myönteisten oppimiskokemusten mahdollistaminen, lasta kunnioittavan toimintatavan turvaaminen, lapsen osallisuuden vahvistaminen ja lapsen vuorovaikutus- ja yhteistyötaitojen kehittäminen

(Varhaiskasvatustalaki 540/2018). Nämä ovat kaikki hyvin olennaisia tavoitteita myös positiivisen pedagogiikan näkökulmasta, johon oma opinnäytetyömme ja kokoamamme opas keskittyvät. Tavoitteellinen varhaiskasvatustyö ja positiivinen pedagogiikka eivät kilpaile keskenään, vaan päinvastoin ne vahvistavat ja täydentävät toisiaan. Positiivisen pedagogiikan menetelmien ja toimintaperiaatteiden avulla varhaiskasvatuksen tavoitteet voidaan saavuttaa entistä paremmin. (Leskisenoja 2019: 39.)

4 Pedagogiikan lähtökohdat varhaiskasvatuksessa

Pedagogiikka tarkoittaa yksinkertaisimmillaan kasvattajan (aikuinen) ja kasvatettavan (lapsi) välistä suhdetta ja on tavallista, että varhaiskasvatuksessa pedagogiikan ja kasvatuksen käsitteitä käytetään synonyymisesti (Roos 2015: 47). Alila & Ukkonen-Mikkola kirjoittavat artikkelissaan varhaiskasvatuksen pedagogiikan olevan suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvattajan ja lapsen vuorovaikutukseen pohjautuvaa institutionaalista ja ammatillista toimintaa, jossa pyritään tietoisesti vaikuttamaan lapsen kehitykseen, oppimiseen ja hyvinvointiin. Varhaiskasvatuksen pedagogiikka toteutuu kasvatusyhteisössä tiede- ja tutkimusperustaisesti varhaiskasvatuksen tavoitteiden, sisältöjen, menetelmien ja oppimisympäristön avulla sekä toiminnan havainnoinnin, dokumentoinnin ja toimintakulttuurin jatkuvan arvioinnin ja kehittämisen kautta. Varhaiskasvatuksen pedagogiikkaa toteutetaan leikkiä sekä lapsen aktiivisuutta ja osallisuutta korostaen, yhteistyössä vanhempien ja muiden asiantuntijoiden kanssa. (Alila & Ukkonen-Mikkola 2018: 79.)

Suomalaisen pedagogiikan ydin on hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudessa, jota kuvataan termillä *educare*. Lähtökohtana on näkemys, jonka mukaan hoidon, kasvatuksen ja opetuksen erottaminen ei ole perusteltua, vaan päinvastoin jokainen päivittäinen hetki tarjoaa mahdollisuuden lapsen oppimiselle. Myös pedagogisen suunnittelun, arvioinnin ja kehittämisen elementit ovat olennainen osa varhaiskasvatuksen kokonaisuutta. (Roos 2015: 47.) Fonsén (2014) nostaa esille väitöskirjassaan, että viimeaikaiset tutkimukset osoittavat, millaisessa ristipaineessa suomalainen *educare*-malli toimii. Yksittäisen varhaiskasvattajan hyvä pedagoginen osaaminen ei aina pelkästään riitä, jos organisaatiokulttuuria hallitsee vanhat ja urautuneet toimintatavat. Vaikka varhaiskasvatuksen opettajien vastuuta lapsiryhmän pedagogiikasta korostetaan, vastuu on toteutetun toiminnan laadusta viime kädessä yksiköiden johtajilla. Johtamisvastuu ulottuu ylemmän hallinnon johdon linjauksista toimijatasolle. (Fonsén 2014: 26.)

Monikulttuuristuminen ja kansainvälistyminen ovat luoneet uusia, globaalimpia näkökulmia ja lisäpaineita pedagogiseen laatu keskusteluun. Kansainväliset arvioinnit ovat nostaneet esiin myös kehittämistarpeita, kuten nyt jo korjautunut kaksinapainen ohjausjärjestelmämme, alhainen varhaiskasvatuksen osallistumisprosentti, miestyötekijöiden vähäisyys, johtajuus ja informaatioteknologia sekä selkeä työnjako eri ammattiryhmien välillä. (Varhaiskasvatuksen historia, nykytila ja kehittämisen suuntalinjat 2014: 20.) Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisussa Varhaiskasvatuksen kehittämisen tiekartta vuosille 2017–2030 nostetaan myös esiin jatkuvan kehittämisen ja laadun arvioinnin tärkeys. Tekstissä sanotaan, että yksi kasvatusosaamisen ulottuvuuksista on omien kasvatukseen liittyvien uskomusten ja käsitysten tiedostaminen sekä niiden arviointi. Jotta lasta voidaan auttaa hankkimaan valmiuksia, jotka kantavat häntä nykyhetken ohella pitkälti tulevaisuuteen, ammattilaiset tarvitsevat kuvan sekä tavoitellusta, että toteutumaan pyrkivästä tulevaisuudesta. Tämä vaatii niiden arvojen pohtimista, joiden varaan tulevaisuutta rakennetaan. Arvokeskustelut, tulevaisuuden kuvien luominen ja kasvatuksellisten seurausten pohdinta ovat asioita, jotka parhaimmillaan toteutuvat yhdessä lasten vanhempien ja koko työyhteisön kanssa. Henkilöstön vankka kasvatusosaaminen luo hyvän pohjan laadukkaan varhaiskasvatuksen toteuttamiselle. (Varhaiskasvatuksen kehittämisen tiekartta vuosille 2017–2030: 72.)

Opinnäytetyötä kirjoittaessamme, joudumme pohtimaan omia arvojamme ja sitä, minkälaista on laadukas varhaiskasvatus. Näistä lähtökohdista voimme paremmin miettiä, minkälaisissa tilanteissa voisimme käyttää positiiviseen pedagogiikkaan pohjautuvia työskentelymalleja, jotka vahvistavat lapsen oppimista, hyvinvointia sekä käsitystä itsestään. Opinnäytetyömme tuotoksena syntyvä opas antaa vinkkejä positiivisen pedagogiikan hyödyntämiseen ja pyrkii samalla parantamaan tarjotun varhaiskasvatuksen laatua. Tehokkaasti sovellettuna oppaasta voi saada suuria hyötyjä esimerkiksi vuorovaikutussuhteiden parantamiseen kasvattajien ja lasten välillä. Opas antaa kasvattajille mahdollisuuden pohtia ja reflektoida omia arvojaan ja omaa ammatillista toimintaansa positiivisuuden hyödyntämisen näkökulmasta.

5 Positiivinen pedagogiikka lasten hyvinvoinnin edistäjänä

Tarkastellessa lasten oppimista ja hyvinvointia, keskitytään usein niiden puutteisiin ja niitä heikentäviin tekijöihin. Lasten vahvuuksien ja voimavarojen tarkastelu osana päiväkodin ja koulun oppimista ja hyvinvointia edistävää työtä, on vähemmällä huomiolla. Pedagoginen suuntaus, jota nimitämme positiiviseksi pedagogiikaksi, perustuu käsitykseen lapsesta merkitysten rakentajana ja aktiivisena toimijana. Positiivinen pedagogiikka tuo pedagogisen

toiminnan ja tutkimuksen keskiöön lasten vahvuudet, osallisuuden ja myönteiset tunteet. (Trogen 2020: 26.) Sen sijaan, että kartoittaisimme riskejä, kasvatustoiminnan lähtökohtana ovat asiat, jotka tekevät oppimisesta mielekästä, kannattelevat lasta ja saavat lapsen tuntemaan oppimisen iloa. Positiivisen pedagogiikan tavoite on tukea lasten oppimista ja hyvinvointia päiväkotien ja koulujen arjessa.

Tutkitut positiivisen psykologian menetelmät ohjaavat kohti kukoistusta. Kukoistuksella tarkoitetaan ihmisen tavoiteltavaa ja positiivista elämän tilaa, jonka toivotaan olevan pitkäkestoinen. Kukoistus on ihmisyyden tila, jossa yksilö elää vahvuuksiaan, lahjojaan ja myönteistä inhimillistä potentiaaliaan hyödyntäen ja jossa hyvinvointi, onnellisuus ja myönteisyys tuottavat paljon hyvää ihmisen itsensä lisäksi myös hänen ympäristölleen ja läheisilleen. (Avola & Pentikäinen 2020: 46.) Tähän ajatusmalliin pohjautuu myös positiivinen pedagogiikka, jonka tavoitteena on saada lapsi ja kasvattaja kukoistamaan. Trogenin (2020) mukaan kukoistus koostuu kolmesta osasta, joista ensimmäinen on emotionaalinen hyvinvointi. Tämä tarkoittaa, että tunteet ovat elämässä tasapainossa. Ihminen on elämäänsä tyytyväinen monella elämän osa-alueella ja hänellä on kyky selvitä vastoinkäymisistä. Toinen osa on sosiaalinen hyvinvointi, jolla tarkoitetaan sitä, että ihmisellä on kokemus ryhmään kuulumisesta ja arvostuksesta. Hän kokee, että hänen toiminnallaan on merkitystä, hän hyväksyy erilaisia ihmisiä ja hänen elämässään on merkityksellisiä ja myönteisiä ihmissuhteita. Kolmas osa on psykologinen hyvinvointi. Tämä tarkoittaa sitä, että ihminen tuntee omat vahvuutensa ja hyväksyy itsensä. Hän toteuttaa omaa potentiaaliaan ja uskaltaa mennä kohti haasteita. Ihminen kokee, että hänen elämällään on merkitystä. (Trogen 2020: 23.) Positiivisen psykologian tutkimus tähtää niiden asioiden löytymiseen, jotka tuottavat kukoistusta ihmiselle. Kukoistukseen tarvitaan sitoutumista, myönteisiä tunteita, kiinnostumista, tarkoituksellisuutta, itsetuntoa, optimismia, resilienssiä, elinvoimaisuutta ja positiivisia ihmissuhteita. Positiivinen pedagogiikka keskittyy vahvistamaan näitä kukoistuksen elementtejä lapsissa ja nuorissa. Leskisenojan mukaan positiivinen pedagogiikka on lapsen hyvinvoinnin edistämistä, lapsen arvostamista ja hyväksymistä juuri sellaisena kuin hän on, myönteistä suhtautumista asioihin ja hyvään keskittymistä. Se on lisäksi uskomista lapsen mahdollisuuksiin ja vahvan luonteen rakentamista, pedagogista rakkautta ja välittävää kohtaamista lapsen kanssa sekä korkealaatuista pedagogista toimintaa. (Leskisenoja 2019: 43.)

5.1 Positiivisen pedagogiikan taustaa

Positiivinen pedagogiikka saa vahvan teoreettisen perustansa positiivisen psykologian tieteestä, joka on nykymuodossaan tuore tieteenala. Se sai alkunsa Yhdysvalloissa 2000-luvun taitteessa professori Martin Seligmanin työn tuloksena. (Leskisenoja 2017.) Vuonna 1999 Martin Seligman perusti yhteisön, joka peräänkuulutti uudenlaista näkökulmaa ja kysymyksenasettelua psykologian tutkimukseen. Seligman haastoi psykologit kysymään uusia tutkimuskysymyksiä, joiden pyrkimyksenä olisi löytää vastauksia siihen, mikä tekee ihmisen elämästä merkityksellistä, onnellista ja hyvää. Hyvän elämän ja onnellisuuden tutkimiseen syntyi positiivisen psykologian hyvän elämän kysymyksiä pohtiva tutkimussuuntaus. Seligman kuvaa positiivista psykologiaa optimaalisen inhimillisen kokemuksen tieteelliseksi tutkimusalaksi, joka tähtää edistämään ja tunnistamaan yhteisöjen ja yksilöiden kukoistukseen vaikuttavia tekijöitä. Perinteinen psykologia on jo puolen vuosisadan ajan tutkinut sitä, mikä järkyttää mielenterveyttä, millaisia mielenterveyden häiriöitä ja ongelmia on ja miten niitä voidaan luokitella, korjata ja parantaa. Positiivisessa psykologiassa puolestaan tutkitaan sitä, mikä tekee ihmisen onnelliseksi ja hyvinvoivaksi ja mitä onnellisuus on. Positiivisen psykologian tutkimus keskittyy yksilöiden myönteisiin ominaisuuksiin, tunteisiin ja voimavaroihin. Positiivisen psykologian tavoitteena on vallitsevien ajatus- ja toimintamallien ohjaaminen ongelmakeskeisestä myönteisyyteen ja ratkaisukeskeisyyteen. (Avola & Pentikäinen 2020.) Leskisenojan (2017) mukaan positiivisen psykologian päällimmäisenä tavoitteena on ymmärtää niitä olosuhteita ja tekijöitä, jotka saavat ihmiset yhteisönä ja yksilöinä kukoistamaan, sekä luoda keinoja näiden asioiden vahvistamiseksi. Kasvattajien tehtävänä on tukea näitä osa-alueita lapsilla jo varhaiskasvatuksessa. Lapsen kasvua tulee tukea niin, että hän oppii aikuiselta elämään tarvittavia taitoja ja uskoo itseensä ja mahdollisuuksiinsa. (Leskisenoja 2017: 33.)

5.2 Positiivisen pedagogiikan nykytila varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuslaki ja Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet sisältävät monia positiivisen pedagogiikan teemoja ja ovat osittain vauhdittaneet positiivisen työotteen omaksumista (Leskisenoja 2019:32). Rannan väitöskirjassa todetaan, ettei suomalaisen päiväkodin pedagogiikka pohjautu positiiviselle pedagogiikalle, mutta varhaiskasvatussuunnitelma on monessa suhteessa linjassa positiivisen pedagogiikan sisältöjen kanssa (Ranta 2020: 164). Kumpulaisen ym. (2014) mukaan positiivisen pedagogiikan tavoitteena on ymmärtää lasta ja hänen elämänsä, lapsen mielenmaiseman ja omien tilojen näkökulmasta. Perusajatuksena

on, että oppiminen on mahdollisuus kokemusten ja tunteiden ilmaisuun, sosiaaliseen vuorovaikutukseen ja merkityksen antoon, itsensä toteuttamiseen ja sosiaalisiin suhteisiin. (Kumpulainen ym. 2014: 224–225.)

Rannan väitöskirjassa (2020) tutkittiin positiivisen pedagogiikan toteutumista suomalaisissa päiväkodeissa. Ranta suuntasi tutkimuksensa niihin varhaiskasvatuksen ohjausasiakirjojen sisältöihin, jotka ovat yhteneväisiä positiivisen pedagogiikan kanssa. Näitä ovat myönteinen oppimismotivaatio, oppijan myönteinen minäkäsitys sekä myönteinen oppimisilmapiiri ja sosiaalinen ympäristö. Lapsilähtöisten menetelmien koettiin lisäävän ymmärrystä lasta kohtaan sekä mahdollistavan lapsen voimavarojen ja tuen tarpeen tunnistamisen. Positiivisen pedagogiikan toteutumiseen päiväkodissa vaikuttivat tutkimuksen mukaan erityisesti työntekijän ikä, työkokemus, ryhmärakenne ja koulutus. Positiivisen pedagogiikan sisältöjen toteutuminen oli vaihtelevaa uran alkuvaiheessa olevien varhaiskasvatuksen opettajien osalta. Ranta pohtiikin väitöskirjassaan, että olisi tärkeää miettiä tapoja tukea työuransa alussa olevia varhaiskasvatuksen opettajia heidän ensimmäisten työvuosien aikana. Mielenkiintoista väitöskirjan tuloksissa oli se, että alle kolmevuotiaiden ryhmissä positiivisen pedagogiikan sisällöt toteutuivat heikommin, kuin muissa ryhmissä. Tutkimuksen tuloksissa esille nousi mahdolliseksi syyksi tähän se, että pedagogisen toiminnan merkitystä ei vielä ymmärretä täysin pienten lasten kohdella. (Ranta 2020: 18, 158.) Tutkimukset ja erilaiset selvitykset ovat osoittaneet myös, että vain laadukas varhaiskasvatus tuottaa myönteisiä vaikutuksia. Suurimpina laadun kriteereinä varhaiskasvatuksessa korostuvat henkilöstön koulutustaso ja monipuolinen osaaminen (Leskisenoja 2019: 32). Esimerkiksi Opetushallituksen Vaikuttava varhaiskasvatus -selvityksessä ilmenee, että laadukkaan koulutuksen saaneella varhaiskasvatuksen työntekijällä on muita paremmat edellytykset innostavaan, lämpimään ja lapsia tukevaan vuorovaikutukseen (Leskisenoja 2019: 32). Positiivisen pedagogiikan toteutumiseen vaikuttavat tutkimusten mukaan samat asiat, kuin koko varhaiskasvatuksen laadukkuuteen, joten voimme nähdä niiden kulkevan osittain käsi kädessä.

5.3 Positiiviseen pedagogiikkaan kohdistuva kritiikki

Positiivista psykologiaa on koko tieteenalan olemassaolon ajan kritisoitu kuten kaikkea muutakin tiedettä, erityisesti ihmistieteitä. Kriittinen arviointi ja kritiikki on tärkeää, jotta tiede ja tieteenalat kehittyisivät merkityksellisempään ja tarkempaan suuntaan. Vahvana osana positiivista pedagogiikkaa on kriittinen ajattelu, sillä se on yksi hyvä tapa löytää uusia ja parempia ratkaisuja. Kritiikki myös laajentaa näkemyksiä ja ajattelua selkeämpään ja

syvällisempään suuntaan. (Avola & Pentikäinen 2020: 37.) Tässä luvussa esittelemme yleisimmät kritiikit, joita tieteilijät ovat esittäneet vuosien saatossa positiivisesta psykologiasta ja pedagogiikasta.

Kritiikki kohdistuu positiivisen psykologian nimeen. Suuri osa kriittisestä tarkastelusta lähtee oletuksesta, että jos positiivista psykologiaa on olemassa, niin kaikki muu aikaisempi psykologia on negatiivista psykologiaa. Positiivinen psykologia ei oleta, että muu psykologia olisi negatiivista, eikä kiellä epämiellyttävien aiheiden olemassaoloa elämässä. Elämää ei tarkastella ruusunpunaisten lasien läpi, kuten suuntauksen nimi voi helposti antaa aihetta ajatella. Monet kriitikot näkevät positiivisen ja negatiivisen joko/tai asetelmana. Positiivinen psykologia ei tähtää tällaiseen kahtiajakoon, vaan se sallii niin positiivisen kuin negatiivisenkin. Laaja-alaisiin hyvinvointitaitoihin kuuluvat hyvät tunnetaidot ja selviäminen vaikeuksista. (Avola & Pentikäinen 2021: 37–41.) Kokoamamme oppaan avulla pyrimme herättämään Kivitaskun kasvattajat huomioimaan entistä tehokkaammin positiivisen ja hyvän, niin lapsissa, kuin omassa toiminnassaan. Pelkästään hyvää korostamatta opas antaa vinkkejä ja työkaluja myös hankalampien asioiden ja negatiivisten tunteiden käsittelemiseen yhdessä lasten kanssa.

Positiivisen psykologian yksi haaste on sen määrittelemisen, mikä on ihmiselle hyvää ja hyväksi. Tätä filosofiseksikin määriteltävää lähtökohtaa kritisoivat monet positiivisen psykologian ulkopuoliset tiedemiehet. Ojanen (2014) vastaa kritiikkiin varsin kantaottavasti. Hän kiteyttää hyvän määrittelyn tai positiivisen yksiselitteisesti, kuten käy ilmi seuraavasta lainauksesta: ”Jokainen järkävä ihminen on mieluummin onnellinen ja haluaa välttää masennusta, jos se vain on mahdollista. Terveys on parempi kuin sairaus, ja kaikki arvostavat hyviä ihmissuhteita.” (Ojanen 2014: 24.) Positiivisuutta korostetaan todella vahvasti, mutta se ei ole ihme, kun ajatellaan, kuinka negatiivista psykologia on ollut. Kärsimys on toki osa ihmisen elämää, mutta entä jos juuri tutkimus positiivisista puolista ja siihen perustuvat hyvää elämää edistävät ohjelmat ja keinot lievittävät kärsimystä parhaiten? On tiedettävä, mikä on hyvää ihmiselle, jotta voitaisiin poistaa kärsimystä. (Ojanen 2014: 24.)

Jatkuvaa onnellisuutta ei välttämättä pitäisi tavoitella. Positiivinen ja negatiivinen ovat vuorovaikutuksessa keskenään ja ovat molemmat tärkeitä ihmisen elämässä. Onnellisuustutkimukset viime vuosina ovat osoittaneet, että myönteisten tunteiden ja asioiden tulee olla sopivassa suhteessa negatiiviseen. Mikäli negatiivisen olemassaolo poistuu kokonaan ihmisen elämästä, hämärtyy myös todellisuudentaju. Jos myönteisten asioiden ja tunteiden suhdeluku on epämuksaviin ja kielteisiin asioihin on 11:1, tulee myönteisistä tunteista mitä todennäköisemmin haitallisia ihmisen hyvinvoinnille. Liika myönteisyys saattaa aiheuttaa haluttomuutta kehittyä elämässä ja saavuttaa asioita, jotka ovat tärkeitä onnellisen elämän ja hyvinvoinnin kannalta. Positiivisen psykologian tarkoitus ei ole väheksyä, muuttaa tai poistaa ihmisen negatiivisia tunteita. Positiivinen psykologia ei kannusta muuttamaan ihmisen kokemia

tunteita. Ihmisen olisi hyvä opetella kiinnittämään huomiota myönteisiin tunteisiin ja lisäämään sellaista tekemistä elämäänsä, joka lisäisi myönteisiä tunteita. Ihmisen kokiessa negatiivisia tunteita, ei niitä pidä hiljentää tai sivuuttaa, vaan ne tulee käsitellä. (Avola & Pentikäinen 2020: 40–41.) Oppaamme pyrkii vahvistamaan ja lisäämään lasten ja aikuisten positiivisia ja myönteisiä kokemuksia, mutta antaa myös vinkkejä ja tilaa negatiivisten tunteiden käsittelemiselle. Lasten on tärkeää saada tuntee ja näyttää myös negatiivisia tunteitaan varhaiskasvatuksessa ja positiivisen pedagogiikan keinoin kasvattajan voi olla helpompaa tukea ja auttaa lasta ymmärtämään hänen omia tunteitaan ja reaktioitaan, eli opettaa lapselle tunnetaitoja. Positiivinen pedagogiikka varhaiskasvatuksessa tavoittelee myös lämpimän ja luottamuksellisen vuorovaikutuksen luomista lasten ja kasvattajien välillä, joka voi auttaa lapsia näyttämään negatiivisia tunteitaan rohkeammin.

6 Lasten hyvinvoinnin tukeminen

Ihmisen hyvinvointia voidaan määritellä monesta eri näkökulmasta. Jaana Minkkinen määrittelee väitöskirjassaan lapsen hyvinvoinnin jatkuvasti muuttuvaksi tilaksi, jossa lapsen fyysinen, psyykkinen, sosiaalinen ja materiaallinen tilanne on useammin positiivinen kuin negatiivinen. Hän kuvailee hyvinvoinnin olevan mitattavissa oleva tila, joka on yksilön sisäisten, ihmisten välisten, yhteisöllisten ja kulttuuristen prosessien tulos. (Minkkinen 2015: 24–25.) Opinnäytetyössämme pyrimme tukemaan lasten hyvinvointia positiivisen pedagogiikan avulla, keskittyen erityisesti lasten emotionaalisen hyvinvoinnin kehittämiseen. Varhaiskasvatuksessa lasten emotionaalinen hyvinvointi on keskeinen osa palvelun laatua. Kasvattajien lapsille antamalla myönteisellä tuella on suuri merkitys lasten kokemaan emotionaaliseen hyvinvointiin (Kalliala 2008: 66–67). Varhaiskasvatus luo toimintaympäristönä opinnäytetyöllemme yhteisöllisen ja kulttuurillisen pohjan ja kasvattajan ja lapsen välinen positiivinen vuorovaikutus on opinnäytetyömme keskeisimpiä teemoja. Yksi tärkeimmistä asioista positiivisen pedagogiikan soveltamisessa ja hyvinvointitaitojen opettamisessa onkin juuri läsnä oleva ja tasapainoinen aikuinen, joka itse voi hyvin. Positiivisessa pedagogiikassa on tärkeää opettajan asenne ja hänen oma kokemuksensa hyvinvoinnista. Tämän takia positiivista pedagogiikkaa on hyvin vaikea toteuttaa päivittäin päiväkodissa, jos opettaja ei voi itse hyvin. Tärkeä asia hyvinvoinnin opettamisessa lapsille on opettajan antama esimerkki, jota lapset seuraavat samalla oppien. Ystävällisyyttä opetamme olemalla itse ystävällisiä. Läsnäoloa opetamme olemalla itse tietoisesti läsnä. Hyvinvointia opetamme ottamalla oman hyvinvoinnin tosissaan. Hyväksyvää, sallivaa ja myötätuntoista suhtautumista itseän, toisiin ja elämää kohtaan opetetaan myös esimerkin voimalla. (Avola & Pentikäinen 2020: 85–86.)

6.1 Lasten itsesäätelytaitojen tukeminen

Itsesäätely tarkoittaa ihmisen kykyä tietoisesti tai tiedostamatta suunnitella ja tarvittaessa muuttaa omaa käyttäytymistään, tunteitaan tai esimerkiksi erilaisia taitojaan, kuten oppimista tai muistia (Veijalainen 2020). Itsesäätely on siis hyvin merkittävä taito jokaisen ihmisen päivittäisessä toiminnassa. Itsesäätely on yhteydessä esimerkiksi myöhempiin sosiaalisiin suhteisiin, sopeutuvaan käyttäytymiseen, sekä fyysiseen ja psyykkiseen hyvinvointiin (Veijalainen 2020: 15). Veijalaisen väitöskirjan tutkimustulokset kertovat, että lasten itsesäätely ja sen kehittyminen ovat voimakkaasti yhteydessä esimerkiksi sosiaalisiin taitoihin, empatiaan ja turvalliseen kiintymykseen varhaiskasvatuksessa työskentelevien henkilöiden kanssa (Veijalainen 2020: 7–8). Lasten itsesäätely pohjautuu sosiopsykologiselta taustaltaan siihen, että vuorovaikutukseen pohjautuva sosiaalinen tuki luo hyvän pohjan lapsen itsesäätelylle (Veijalainen 2020: 19). Veijalainen kirjoittaa, että pienillä lapsilla itsesäätely on riippuvaista läsnä olevasta ja turvallisesta aikuisesta, jonka kanssa lapsi on turvallisessa kiintymyssuhteessa ja sensitiivisessä vuorovaikutuksessa (Veijalainen 2020: 19–20). Opinnäytetyössämme tuemme oppaan vinkkien avulla lasten mahdollisuutta kokea sensitiivistä vuorovaikutusta ja turvallisen aikuisen tietoista läsnäoloa. Positiivinen pedagogiikka sopii toimintatapana osaksi varhaiskasvatuksen arjen sensitiivistä vuorovaikutusta kasvattajan ja lapsen välillä. Kasvattajan sensitiivinen vuorovaikutus ja ymmärrys mahdollistavat sen, että aikuinen pystyy tukemaan lapsen kehittyvää itsesäätelyä (Veijalainen 2020: 19–20). Tutkimuksen tulokset osoittivat, että lapset, joilla oli heikompi itsesäätely, olivat niitä, jotka tarvitsivat aikuiselta tukea monissa asioissa (Veijalainen 2020: 53). Oppaamme sisältö tukee lasten itsesäätelytaitojen kehittymistä ohjaamalla kasvattajien ja lasten välisiä vuorovaikutustilanteita positiivisempaan ja lämpimämpään suuntaan. Mahdollinen muutos parantaa lapsen mahdollisuuksia kokonaisvaltaiseen uuden oppimiseen.

6.2 Tunneäly

Tunneäly voidaan määritellä aivojen kyvyksi vastaanottaa, ymmärtää ja käsitellä omia ja toisten tunteita, sekä mahdollisuudeksi kehittää taitoa, jonka avulla voi säädellä omia tunneprosessejaan ja tunnereaktioitaan. Tunneällyn avulla ymmärretään esimerkiksi miksi sosiaalisissa tilanteissa pitää käyttäytyä tietyllä tavalla. Tunneällyn kehittymistä ja käyttämistä voidaan opetella samoin kuin muita taitoja, mutta esimerkiksi taidoistaan epävarman lapsen tulee saada harjoittelemiselle paljon kannustusta ja hänet pitää saada luottamaan itseensä.

(Köngäs 2019: 36–38.) Kokoamamme oppaan positiivinen pedagogiikka tavoittelee juuri tähän linkittyvää positiivista toiminnan huomioimista ja lasten kannustamista varhaiskasvatuksen arjessa, jolloin lapsen luottamus omaan itseensä kasvaa. Köngäs tuo varhaiskasvatukseen sijoittuvassa tunneälyyn liittyvässä tutkimuksessaan esille, että aikuisten vuorovaikutus lapsiin tuntui useissa tilanteissa pelkästään sääntöihin pohjautuvalta ja jopa tunteettomalta. Aikuisten tunteettoman vuorovaikutuksen takia lapset ovat varuillaan tunneälynsä harjoittelussa, ja heidän on vaikeaa sisäistää tapahtumien syy-seuraussuhteita. (Köngäs 2018: 192.) Oppaamme avulla tuomme kasvattajille apua arjen tilanteisiin, jotta positiivinen pedagogiikka olisi arjessa enemmän ja helpommin käytössä ja tunteeton lasten kohtaaminen jäisi vähemmälle. Kasvattajan tietoisesti hyödyntämä positiivinen pedagogiikka luo lapsille turvallisuuden tunteen ja parantaa lasten mahdollisuutta harjoittaa tunneälyään ja itsesäätelyä. Köngäs kirjoittaa verranneensa päiväkoteja tutkimuspäiväkirjassaan usein vankiloiksi, niiden tiukan hierarkian takia. Köngäs kertoo, että lasten hyvää käytöstä ei kommentoida juuri ollenkaan, mutta sääntöjen rikkomiseen puututaan herkästi ja seuraamukset tuodaan selvästi esille. (Köngäs 2018: 192–193.) Köngäs tuo esille, että kasvattajat keskittyvät työssään lasten lisäksi usein myös moniin muihin toimintoihin samanaikaisesti, kuten pyykkihuoltoon, siivoamiseen tai asiakirjojen kirjaamiseen, jotka johtavat katsekontaktin katkeamiseen lasten kanssa (Köngäs 2018: 193). On vaikeaa nähdä varhaiskasvatuksen toimintaa lapsilähtöisenä, mikäli kasvattajan vuorovaikutus lapsen kanssa voidaan kuvata missään tilanteessa tunteettomaksi ja tapahtuvaksi ilman katsekontaktia. Köngäs kuvaa tutkimustuloksissaan myös tilannetta, jossa kasvattaja pyysi lasta siivoamaan leluja laatikkoon. Alle kahdessa minuutissa kasvattaja esimerkiksi toisti lapsen nimeä 11 kertaa ja sanaa ”tulehan” 9 kertaa, ilman, että lapsi reagoi näihin mitenkään. Kasvattaja poistui tilanteesta, eikä siihen enää palattu. (Köngäs 2018: 193.) Kasvattajan toteuttama pedagogiikka ontuu tällaisessa tilanteessa, eikä tilanne opeta lasta. Kasvattajan ristiriitainen toiminta antaa lapselle mallin siitä, että kasvattaja antaa ohjeita, joita ei kuitenkaan tarvitse noudattaa. Lapsen voi olla myös myöhemmin vaikea noudattaa ohjeita tai ymmärtää tottelemattomuuden seuraamuksia, jos toiminta ei ole johdonmukaista. Toteuttamassamme oppaassa annamme kasvattajille työkaluja tällaisissa tilanteissa toimimiseen johdonmukaisesti positiivista pedagogiikkaa hyödyntäen.

6.3 Vuorovaikutus

Köngäs antaa väitöskirjassaan kuvan, että varhaiskasvatuksessa lasten ja kasvattajien vuorovaikutus ei aina ole kukoistavaa (Köngäs 2018). Roos on päässyt omassa

väitöstutkimuksessaan (2015) samankaltaisiin tuloksiin, kun verrataan varhaiskasvatukseen sijoittuvien kasvattajien ja lasten välistä vuorovaikutusta. Tutkimukseen osallistuneet lapset osasivat hyvin kertoa, mitä toimintaa kasvattajat heidän päiväkodissaan järjestävät ja mitä heidän työnkuvaansa sisältyy päivittäin lasten mielestä, mutta lasten varsinainen vuorovaikutus kasvattajien kanssa keskittyi lasten kertomuksissa pääosin ohjatun toiminnan hetkiin. Lasten kerronnassa aikuiset osallistuivat myös ristiriitojen selvittelyyn ja sääntöjen kertomiseen ollessaan lasten kanssa vuorovaikutuksessa. (Roos 2015: 162, 124.)

Aiemmat tutkimukset, joita käsitelimme, toivat esille epäkohtia lasten ja kasvattajien välisessä vuorovaikutuksessa varhaiskasvatuksessa (Veijalainen 2020, Köngäs 2018, Roos 2015). Ahonen puolestaan kertoo, että hänen tutkimukseensa osallistuneet varhaiskasvatuksen opettajat tiedostivat kaikki, että positiivisella palautteella on lapsen oppimiselle valtavan suuri merkitys. Kasvattajilla oli Ahosen tutkimuksen mukaan selkeä tavoite antaa positiivista palautetta kaikille lapsille usein. Ahonen lisää kuitenkin, että positiivisen palautteen tehokkuus nivoutui yhteen kasvattajan vuorovaikutustyylin kanssa, sillä vain lämpimässä vuorovaikutustilanteessa positiivinen palaute muokkasi lapsen käytöstä positiivisempaan suuntaan. Positiivisen palautteen antaminen lapselle ei muokannut lapsen käytöstä samalla tavalla, mikäli kasvattaja oli heikommin sitoutunut vuorovaikutustilanteeseen. (Ahonen 2015: 174–177.) Tämä tutkimustulos yhdessä vuorovaikutuksen epäkohtia esille tuoneiden tutkimusten kanssa, tukevat ajatustamme positiivisen pedagogiikan hyödyllisyydestä varhaiskasvatuksen arjessa. Ahosen tutkimuksessa käy myös ilmi varhaiskasvatuksen opettajien näkemys siitä, että myönteisellä tavalla käyttäytyvät lapset saavat osakseen enemmän positiivista palautetta. He kertovat, että lapset, joiden toimintaa pitää esimerkiksi toisten lasten turvallisuuden vuoksi usein rajoittaa, saavat osakseen usein muita enemmän negatiivista palautetta. Negatiivista palautetta annetaan, vaikka sen uskotaan olevan jopa haitallista lapsen kehitykselle. Tutkimus tuo esille, että tällainen ongelma on tiedostettu, mutta silti olemassa. (Ahonen 2015: 174–177.)

Leskisenojan tutkimus tuo meille tärkeää tietoa siitä, että positiivisten käyttäytymismallien sisällyttäminen lasten arkeen edistää myönteisiä tunteita ja vuorovaikutussuhteita (Leskisenoja 2016: 33). Ranta nosti väitöskirjassaan esille konkreettisenä esimerkkinä pienryhmätyöskentelyn, joka koettiin hyvänä työvälineenä. Tällöin vuorovaikutussuhteiden määrää pystyttiin supistamaan ja lapset saattoivat ryhtyä helpommin oma-aloitteiseen vuorovaikutukseen toisten lasten sekä kasvattajien kanssa. Positiivisen suhteen

rakentaminen vaati opettajalta aktiivista läsnäoloa ja kuuntelemista. Vuorovaikutustilanteiden rauhoittaminen, oma olemus suhteessa lapseen sekä lapsen asian arvostaminen olivat asioita, joita haastatteluun osallistuneet opettajat pitivät tärkeinä. (Ranta 2020: 57–59.)

Oppaamme antaa vinkkejä sensitiivisemmän ja lämpimämmän vuorovaikutuksen ylläpitämiseksi kasvattajien ja lasten välillä. Vuorovaikutus on oppaassamme tärkeässä roolissa useassa eri osiossa.

7 PERMA-hyvinvointiteoria

Hyvinvointityössä auttaa sen ankkuroiminen teoriaan. Hyvinvointiteorioita on useita, mutta keskitymme yhteen merkittävimmistä ja tunnetuimmista, eli Martin Seligmanin PERMA-hyvinvointiteoriaan. Seligman pitää hyvinvointia moniulotteisena käsitteenä ja katsoo sen rakentuvan viidestä elementistä. **PERMA- lyhenne on muodostunut teorian elementtien englanninkielisten sanojen alkukirjaimista:**

- P: positive emotions = myönteiset tunteet
- E: engagement= sitoutuminen
- R: relationships = ihmissuhteet
- M: meaning = merkityksellisyys
- A: accomplishment = saavuttaminen

PERMA-teorian mukaan voimme vahvistaa hyvinvointiamme vahvistamalla viittä edellä mainittua elementtiä. On huomioitava, että käytännössä nämä viisi elementtiä menevät pedagogisilta menettelyiltään, sisällöltään ja vaikutuksiltaan päällekkäin ja limittäin. (Seligman 2012: 16–26.) Ne toimintatavat, joilla tuetaan jotakin tiettyä elementtiä lapsen arjessa, voivat samanaikaisesti vahvistaa myös useampaa muuta elementtiä. Tämä kuvastaa hyvin sitä, että positiivinen pedagogiikka edistää lapsen hyvinvointia kokonaisvaltaisesti. Teorian viitoittamana lapsen hyvinvoinnin ja kasvun tukemisesta tulee tutkimusperustaista, läpinäkyvää ja systemaattista kasvatus- ja opetustyötä. Elementtien ympärille voi kiinnittää suuren osan varhaiskasvatuksen toimintatavoista ja yhtäläisyyksiä löytyy myös Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden arvoperustaan, laaja-alaisen osaamisen sisältöihin ja toimintakulttuurin kehittämistä ohjaaviin periaatteisiin. PERMA-teorian avulla saadaan positiivinen pedagogiikka juurrutettua osaksi varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria. PERMA- teoria antaa kehyksen sille, miten positiivista pedagogiikkaa voi

toteuttaa päiväkodeissa, kouluissa tai kotona. (Leskisenoja 2019: 64–66.) Olemme koonneet oppaaseen ideoita positiivisen pedagogiikan toteuttamiseen ja lisäämiseen varhaiskasvatuksen arjessa. Oppaan sisältämällä konkreettisilla menetelmillä ja esimerkeillä haluamme tukea ja lisätä lasten kokonaisvaltaista hyvinvointia. Positiivisen pedagogiikan toteuttamiseen saadaan uutta ryhtiä, kun se on ankkuroitu teoriaan. PERMA-teoria on erinomaisesti sovellettavissa varhaiskasvatuksessa toteutettavaan pedagogiseen toimintaan. Eri elementtejä tukevilla menetelmillä autamme lapsia kukoistamaan päiväkotiarjessa. Opasta laatiessamme olemme hyödyntäneet PERMA-teorian eri elementtejä valitessamme toimivia menetelmiä ja käytäntöjä erilaisiin tilanteisiin. Seuraavaksi kerromme eri elementtien sisällöistä tarkemmin.

Myönteiset tunteet ovat iloa, onnellisuutta, kiinnostusta, tyytyväisyyttä, mielihyvää, hauskuutta, kiitollisuutta ja turvallisuutta. Ne tuovat parhaat puolemmesi esiin psykologisella, fyysisellä, sosiaalisella ja älyllisellä osa-alueella ja ovat hyvinvointimme perusta. Näillä tunteilla on huomattu olevan myönteisiä vaikutuksia lasten ihmissuhteisiin, käyttäytymiseen, terveyteen ja toimintaan sitoutumiseen. (Leskisenoja 2019: 65.) Myönteisten tunteiden vaalimiseksi on varhaiskasvatuksen eri toimintaympäristöissä tehtävä tietoisesti töitä niiden vaalimiseksi. Pedagogisen toiminnan on oltava sellaista, että se mahdollistaa lapselle erilaisten myönteisten tunteiden kokemisen. Samalla pedagogisen toiminnan tulisi vaalia taitoja ja arvoja, jotka liittyvät positiiviseen ajattelutapaan. Lapsia on tärkeää opettaa nimeämään ja tunnistamaan myönteisiä tunnekokemuksia, jotka ovat joskus hyvin ohikiitäviäkin. (Leskisenoja 2019: 71.) Näin tietoisesti vahvistetaan aivojen myönteisten tunteiden hermoratoja ja sitä helpommin koemme myönteisiä tunteita. Myönteisten tunteiden vahvistaminen ja esiin nostaminen luo positiivisia kehiä. Myönteisten tunteiden vahvistamisen ja niihin tietoisesti pysähtymisen voi aloittaa sillä, että oppii tunnistamaan oman kehonsa tunnereaktioita ja oppii myönteisten tunteiden sanaston. Samoin lasten kanssa opetellaan tunnistamaan erilaisia myönteisiä tunteita ja niihin liittyviä kehon tuntemuksia ja ajatuksia. Näin myönteisiin tunteisiin pysähtyminen ja niistä nauttiminen automatisoituu. (Trogen 2020: 98–101.) Elämään kuuluvat myös negatiiviset tunteet. Lapsi oppii yhdessä aikuisen kanssa turvallisesti tunnistamaan negatiivisia tunnetiloja, nimeämään niitä ja havaitsemaan niiden synnyttämiä tuntemuksia. Lapsen täytyy voida luottaa siihen, että hänestä pidetään huolta ja hänet hyväksytään myös silloin kun hän on turhautunut, harmistunut tai huonolla tuulella. Lapsille kuuluu kertoa, että kaikkien ihmisten elämään kuuluvat myös negatiiviset tunnetilat, eikä niitä pidä pelätä tai säikähtää. (Leskisenoja 2019: 74–75.)

Sitoutuminen ilmenee toiminnan imuna, flow-tilana ja syvänä kiinnostuksena. Sitoutumisen hetkellä lapsi on keskittynyt ja hän tuntee mielenkiintoa toimintaa kohtaan ja saa toiminnasta nautintoa. Sitoutuneet lapset ovat omistautuneita, sinnikkäitä ja tarkkaavaisia. Sitoutuminen johtaa oppimiseen, tavoitteiden saavuttamiseen ja hyvinvointiin. (Leskisenoja 2019: 65.)

Aikuisen toiminnalla on suuri merkitys lasten sitoutumisen aikaansaamisessa ja kannattelemisessa. Sitoutunutta työskentelyä edistävät myönteisen ilmapiirin luominen, lämpimät ihmissuhteet ja huumorin viljeleminen. Toiminnan tulisi olla lasta motivoivaa ja mielekästä. (Leskisenoja 2019: 94.)

Välittävät ihmissuhteet sijoittuvat PERMA-teorian ja positiivisen psykologian ytimeen ja yhdistävät vahvasti varhaiskasvatuksen ja positiivisen pedagogiikan toisiinsa. Yksi olennaisimmista hyvinvoinnin edellytyksistä on sosiaalinen tuki, joka tarkoittaa rakastetuksi, arvostetuksi ja huolehdituksi tulemistä. Lasten kasvun ja kehityksen kannalta turvalliset ja myönteiset ihmissuhteet ovat ratkaisevassa asemassa. Ilman rakkautta ja lämpöä aikuisen ja lapsen välinen suhde ei voi kukoistaa, eikä lapsen mahdollisuudet oppimiseen ja hyvinvointiin saa hedelmällistä kasvualustaa. Tärkein kehitysympäristö on oma koti, mutta lapsi tarvitsee myös kodin ulkopuolella luottamuksellisia ja laadukkaita ihmissuhteita. (Leskisenoja 2019: 65.)

Merkityksellisyydellä tarkoitetaan yksilön näkemystä oman toimintansa ja elämänsä arvokkuudesta. Lapset hakevat ihmissuhteissaan, vuorovaikutuksessaan ja kokemuksissaan merkityksellisyyttä elämänsä varhaisista hetkistä lähtien. Merkityksellisyyttä lisää omien luontevahvuuksien tunnistaminen ja hyödyntäminen positiivisen psykologian näkökulman mukaisesti. Tärkeä merkityksellisyyttä edistävä tekijä on lapsen kokemus omasta osallisuudestaan. (Leskisenoja 2019: 66.)

Saavuttamisella kiinnitämme huomiota lapsen onnistumisen ja oppimisen hetkiin. Tärkeitä taustatekijöitä ovat sisäisen motivaation herättäminen, kannustaminen, sekä sinnikkyiden ja toiveikkuuden vahvistaminen. Myönteinen palaute, kannustaminen ja onnistumisen sanoittaminen moninkertaistavat saavuttamisen merkityksen lapsen hyvinvoinnin ja ilon lisääjänä. (Leskisenoja 2019: 66.)

8 Kehittämistehtävä ja kohderyhmä

Kehittämistehtävänämme on tukea ja vahvistaa positiivisen pedagogiikan käyttämistä varhaiskasvatuksen arjessa. Kehittämistehtävämme tuotoksena on opas, joka tarjoaa konkreettisia vinkkejä ja ideoita positiivisen pedagogiikan hyödyntämiseen käytännönläheisissä tilanteissa lasten kanssa. Kehittämistehtävässämme pyrimme selvittämään, voiko positiivisen pedagogiikan hyödyntämistä varhaiskasvatuksen arjessa vahvistaa vinkkien ja ohjeiden avulla. Samalla pyrimme kehittämään toimivampaa käytäntöä positiivisen pedagogiikan integroimiseksi kasvattajien ja lasten väliseen vuorovaikutukseen varhaiskasvatuksen jokapäiväisessä arjessa. Oppaan tavoitteena on saada Kivitaskun kasvattajat reflektoimaan omaa toimintaansa lasten kasvattajana positiiviseen pedagogiikkaan peilaten. Oppaan sisältö on koottu Kivitaskun kasvattajien omiin toiveisiin ja ajatuksiin pohjautuen.

Oppaamme varsinaisena kohderyhmänä ovat Touhula Kivitaskun varhaiskasvatuksen opettajat ja lastenhoitajat, jotka osallistuvat lasten varhaiskasvatuksen suunnittelemiseen ja toteuttamiseen kyseisessä päiväkodissa. Oppaan vinkit ovat kohdistettu kasvattajille, mutta koska toiminnot kohdistuvat käytännössä lapsiin, kohderyhmään kuuluvat myös Touhula Kivitaskun asiakkaat, eli kaikki päiväkodin lapset ja heidän vanhempansa.

9 Kehittämistehtävän toteutus

Opinnäytetyömme on toiminnallinen ja se on toteutettu luomalla Kivitaskun kasvattajille opas positiivisen pedagogiikan hyödyntämiseksi heidän työssään. Opas on hyvä keino toteuttaa toiminnallinen opinnäytetyö päiväkodin kasvattajien käyttöön erityisesti nyt, kun erilaisten koronaviruksen mukanaan tuomien rajoitusten vuoksi moniin päiväkoteihin ei ole saanut mennä ulkopuolisia vierailijoita ollenkaan. Opas antaa kasvattajille käytännönläheisiä vinkkejä ja ohjeita positiivisen pedagogiikan hyödyntämiseen arkisissa tilanteissa. Kivitaskun kasvattajilla on mahdollisuus perehtyä oppaaseen heille itselleen sopivana ajankohtana, siihen tutustuminen ei ole aika- tai paikkasidonnaista, eikä se syö aikaa lasten kanssa tehtävästä työstä. Ranta kirjoittaa väitöskirjassaan, että päiväkodissa päivät ovat usein kiireisiä ja vuorovaikutustilanteita on päivän aikana paljon, jolloin yksittäiselle lapselle aikaa ei välttämättä jää paljon. Rannan haastattelemien opettajien mukaan on tärkeää, että jokainen lapsi kokee tulleen huomioduksi päivän aikana, edes pienen hetken verran. (Ranta 2020: 57.) Oppaamme sisältö ottaa huomioon varhaiskasvatuksen kiireisen arjen

tarjoamalla tukea positiivisen pedagogiikan toteuttamiseen varhaiskasvatuksessa konkreettisin esimerkein. Olemme nostaneet oppaaseen esille tietoisien ja sensitiivisten kohtaamisen tärkeyden, antamalla esimerkkejä lämpimän vuorovaikutuksen luomiseen. Ranta nostaa esille väitöskirjassaan myös varhaiskasvattajien kokemuksia työn kuormittavuudesta. Rannan tutkimuksessa käy ilmi, että työtä kuormittaa etenkin vaihtuvat sijaiset ja pätevän henkilöstön puuttuminen. (Ranta 2020: 102.) Olemme ottaneet tämän kehittämistehtävässä huomioon sisällyttämällä oppaaseen ideoita, joilla jokainen ryhmässä työskentelevä aikuinen voi helpommin nähdä yksittäisestä lapsesta perustietoja ja mielenkiinnonkohteita, jotta uusikin työntekijä pystyy huomioimaan lapset ja heidän tarpeensa yksilöllisemmin.

9.1 Kehittämismenetelmät

Toiminnallinen opinnäytetyö on vaihtoehto ammattikorkeakoulun tutkimukselliselle opinnäytetyölle, ja sen tulisi olla käytännönläheinen, työelämälähtöinen, tutkimuksellisella asenteella toteutettu, osoittaen riittävällä tasolla alan tietojen ja taitojen hallinnan.

Toiminnallinen opinnäytetyö tavoittelee ammatillisessa kentässä käytännön toiminnan järjestämistä, opastamista tai toiminnan ohjeistamista. Lopputuloksena syntyy jokin konkreettinen tuote, esimerkiksi kirja, tietopaketti, opas, kansio, kotisivut tai johonkin tilaan järjestetty tapahtuma tai näyttely. Olennaista ammattikorkeakoulun toiminnallisen opinnäytetyön tekemisessä on, että siinä yhdistyvät käytännön toteutus ja sen raportointi tutkimusviestinnän keinoin. (Vilka & Airaksinen 2003: 9–10, 51.) Koimme omassa opinnäytetyössämme toiminnallisuuden olevan toimivien ratkaisujen ideaamme positiivisen pedagogiikan toteuttamisesta. Kehittämistehtävämme pääpaino on siis kokoamassamme oppaassa, joka annetaan Kivitaskun kasvattajien vapaaseen käyttöön.

Oppaamme vinkit perustuvat Kivitaskun kasvattajien omiin toiveisiin ja ajatuksiin, joita on kerätty haastattelemalla jokaista heistä yksitellen työpäivän aikana. Haastattelulla on aina tietty päämäärä, johon haastattelun kautta pyritään: haastattelijalla on tiedon intressi, jonka vuoksi hän tekee kysymyksiä, kannustaa haastateltavaa vastaamaan, ohjaa keskustelun kulkua ja fokusoi sitä tiettyihin teemoihin. Tutkimushaastattelua ohjaa tutkimuksen tavoite. (Tiittula & Ruusuvoori 2005: 23.) Haastatteluaineiston keräämisessä on tärkeää, että aineisto kuvaa riittävän kattavasti ongelmaa, jota on tarkoituksena ratkaista. Toiminnallista opinnäytetyötä varten kerättyä haastatteluaineistoa ei kuitenkaan tarvitse välttämättä analysoida, vaan sitä voidaan käyttää lähteen tavoin. (Vilka & Airaksinen 2003, 64.) Me

hyödynsimme haastattelusta saamiamme vastauksia oppaamme sisällön suunnittelussa ja kokoamisessa.

9.2 Työntekijöiden osallistaminen

Luomamme oppaan kohderyhmänä ovat Touhula Kivitaskun kasvattajat. Halusimme osallistaa työntekijät oppaamme suunnitteluun ja toteutukseen, jotta heidän olisi helpompaa sitoutua sen käyttämiseen. Kun työntekijöille annetaan mahdollisuus asioihin vaikuttamiseen, he kokevat tulevan muutoksen, tässä tapauksessa positiivisen pedagogiikan oppaan käyttöön ottamisen, oikeudenmukaisena. Suunnitteluun ja toteutukseen osallistumisen myötä työntekijät asennoituvat muutokseen myönteisemmin ja sitoutuvat siihen paremmin.

Työntekijöiden osallistaminen on hyvä tapa saada myös heidän oma ammattitaitonsa ja asiantuntemuksensa hyödynnettyä suunnittelussa ja toteutuksessa. (Vuorinen 2014: 27.) Kivitaskun kasvattajia haastateltiin kahtena peräkkäisenä päivänä 23.3.2021 ja 24.3.2021, jotta saimme vastaukset kerättyä kaikilta työntekijöiltä. Jokaista työntekijää haastateltiin yksitellen työpäivän aikana. Kysyimme haastattelussa Kivitaskun kasvattajien omia ajatuksia positiivisesta pedagogiikasta varhaiskasvatuksessa ja siitä, hyödyntävätkö he kyseistä toimintatapaa tietoisesti omassa työssään Kivitaskussa. Lisäksi kysyimme, onko heillä toiveita positiivisen pedagogiikan oppaan sisällön suhteen.

Haastatteluun osallistuivat yhteensä kaikki kolme Kivitaskussa työskentelevää varhaiskasvatuksen opettajaa ja kuusi varhaiskasvatuksen lastenhoitajaa. Tällä hetkellä voimassa olevista koronarajoituksista johtuen haastattelun toteutti opinnäytetyöryhmämme jäsen, joka työskentelee itse Kivitaskussa. Vallitsevan koronatilanteen vuoksi koimme erityisen tärkeänä välttää ylimääräisiä kontakteja päiväkodin lasten tai henkilökunnan kanssa. Haastattelun kysymykset oli mietitty opinnäytetyöryhmän kanssa yhdessä valmiiksi ja myös saadut vastaukset käytiin ryhmänä yhdessä läpi.

Lähes kaikki Kivitaskun kasvattajat kertoivat, että positiivinen pedagogiikka on heille terminä tuttu ja he hyödyntävät sitä jokapäiväisessä työssään parhaansa mukaan. Moni kertoi, että toteuttaisi positiivista pedagogiikkaa mielellään myös enemmän ja intensiivisemmin oman lapsiryhmänsä kanssa, mutta koki sen käytännön toteuttamisen arjen vilkskeessä joskus haastavana. Osa kertoi, että ei osaa selittää, mitä positiivinen pedagogiikka käytännössä tarkoittaa, vaikka haastattelijan näkökulmasta positiivisen pedagogiikan menetelmiä oli

ryhmässä käytössä paljon. (Touhula Kivitaskun varhaiskasvatuksen opettajat ja lastenhoitajat 2021.)

Oppaan sisällöstä toivottiin yksinkertaista, selkeää ja konkreettisiin käytännön esimerkkeihin perustuvaa. Toiveena oli idea sille, miten isompien lasten (5–6-vuotiaat) kanssa voisi luontevasti lisätä fyysistä läheisyyttä, joka on monelle lapselle tärkeää, mutta jää helposti vähemmälle, ellei lapsi itse hakeudu esimerkiksi aikuisen syliin. Keinoja positiivisen pedagogiikan vahvistamiseksi toivottiin myös tilanteisiin, joissa lapsia joudutaan toistuvasti kieltämään tekemästä jotain päiväkodin sääntöjä rikkovaa. Ideoita kaivattiin myös isomman lapsiryhmän huomion saamiseksi, ilman äänen korottamista, jota ei nähty positiiviseen pedagogiikkaan sopivana toimintatapana. Toiveina oli myös yleinen opastus kasvattajille siitä, että kaikki ymmärtäisivät myös oman esimerkin vaikutuksen lapsiin niin puhetyylissä, kuin positiivisen ja hyväksyvän ilmapiirin luomisessa. Yhtenä toiveena oli uudet ideat lasten positiiviseen ja yksilöllisempään huomioimiseen, sekä lasten tunteiden ja tarpeiden huomioimiseen. (Touhula Kivitaskun varhaiskasvatuksen opettajat ja lastenhoitajat 2021.)

9.3 Oppaan toteutus

Opinnäytetyöprosessimme lähti liikkeelle huolellisella tutustumisella alan kirjallisuuteen, teorioihin ja tehtyihin tutkimuksiin ja niiden tuloksiin. Teoreettinen viitekehys ja käsitteet, jotka tutkimukseen valitaan, tulee aina selostaa ja määritellä tekstin lukijalle selkeästi ja täsmällisesti (Vilkkä 2015: 37). Koska oppaamme on suunniteltu varhaiskasvatuksen toimintaympäristöön käytettäväksi, sisältyy sen teoreettiseen viitekehukseen Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Varhaiskasvatuksessa käytettävien työtapojen tulee tukea lapsen kehitystä ja oppimista, ja ne tulee pystyä perustelemaan pedagogisesti. Henkilöstön on tärkeä tiedostaa, että heidän tapansa toimia ja olla vuorovaikutuksessa välittyä mallina lapsille, jotka omaksuvat varhaiskasvatusyhteisön asenteita, arvoja ja tapoja. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018: 28.) Oppaamme avulla selitämme kasvattajille, että aikuinen antaa omalla toiminnallaan jatkuvasti esimerkkiä lapsille positiivisen ilmapiirin luomisesta ja ylläpitämisestä. On tärkeää, että ilmapiiri varhaiskasvatuksessa on lapsen kasvulle ja kehitykselle suotuisa.

Tutkimuslupaa hakiessamme olimme yhteydessä Päiväkotikielitaskun johtajaan ja Touhulan laatu- ja varhaiskasvatusjohtajaan ja esittelimme ideamme positiivisen pedagogiikan oppaasta. Sekä Kivitaskun johtaja, että Touhulan laatu- ja varhaiskasvatusjohtaja ottivat

ideamme positiivisen pedagogiikan oppaasta lämpimästi vastaan ja kommentoivat sitä kiinnostavana ja ajankohtaisena aiheena.

Saimme haastattelussamme Kivitaskun työntekijöiltä hyödyllisiä ideoita oppaamme sisältöön. Näiden ehdotusten pohjalta tutkimme aiheeseen liittyvää kirjallisuutta ja valitsimme mielestämme keskeisimpiä aihealueita ja vinkkejä positiivisen pedagogiikan hyödyntämiseen, Kivitaskun työntekijöiden omiin toiveisiin peilaten. Opas on koottu yleisesti koko päiväkodin kasvattajien käyttöön, joten vinkkejä ei ole jaoteltu esimerkiksi lasten ikätason mukaisesti. Opas antaa työntekijöille mahdollisuuden soveltaa sisältöä omalle ryhmälleen sopivaksi kokonaisuudeksi. Tämän perustelemme sillä, että jokainen lapsi ja lapsiryhmä ovat erilaisia yhteisestä ikätasostaan huolimatta. Lapsille tutut kasvattajat tuntevat oman ryhmänsä ja ryhmien tarpeet yksilöllisesti ja ovat täten valmiita soveltamaan oppaan sisältöä omalle ryhmälleen sopivalla tavalla. Opasta kootessamme keskityimme erityisesti siihen, että sen sisältö vastaa mahdollisimman hyvin kaikkiin haastattelussa esiin tulleisiin toiveisiin. Pyrimme keräämään oppaaseen konkreettisia esimerkkitalanteita ja erilaisiin hetkiin sopivia vinkkejä, joissa hyödynnetään positiivista pedagogiikkaa.

Opas on luotu sähköisenä versiona, koska koemme sen olevan monelle nykyään helpompi tapa lukea uutta materiaalia. Sähköistä opasta on mahdollista lukea tietokoneella ja vaikka omalla kännykällä. Pdf-tiedosto on kuitenkin helppo ja nopea myös tulostaa työntekijöiden käyttöön, mikäli paperiversiota on helpompi säilyttää esimerkiksi ryhmän omassa tilassa helposti kaikkien työntekijöiden saatavilla.

Toiminnallisessa opinnäytetyössä pyritään viestinnällisin ja visuaalisin keinoin luomaan kokonaisilme, josta voi tunnistaa tavoitellut päämäärät. Oppaan kohdalla on tärkeää suunnitella se juuri kohderyhmää palvelevaksi. (Vilka & Airaksinen 2003: 51.) Visuaalisesti suunnittelimme oppaan raikkaan ja positiivisen näköiseksi. Halusimme, että oppaan ulkonäkö houkuttelee ja motivoi varhaiskasvattajia tarttumaan siihen, ja kokeilemaan rohkeasti oman ryhmänsä kanssa oppaan sisältöjä.

Kielellisessä ilmaisussa pyrimme selkeyteen ja tiiviiseen ilmaisumuotoon. Oppaan alussa olevasta sisällysluettelosta voi nopealla vilkaisulla nähdä, mitä opas tulee sisältämään. Kirjoitimme alkuun yhdelle sivulle tiivistetysti teoriaa positiivisen pedagogiikan taustalla, jotta varhaiskasvattajan on helpompi ymmärtää mihin oppaan neuvot pohjautuvat.

Oppaamme valmistuttua lopulliseen muotoonsa, palautimme sen ensin Touhulan laatu- ja varhaiskasvatuspäällikkö Elina Weckströmille luettavaksi ja hyväksyttäväksi. Saimme häneltä luvan jakaa oppaamme Touhula Kivitaskun työntekijöille. Opas jaettiin Kivitaskun sähköpostiin päiväkodin esimiehen ja kasvattajien nähtäville ja tulostettiin muutamana paperisena vihkosena päiväkodille luettavaksi ja hyödynnettäväksi käytännössä.

10 Valmiin oppaan sisältö

Valmis opas sisältää kansilehden, sisällysluettelon, terveiset oppaan lukijalle ja aiheeseen johdattelevan alkutarinan. Oppaassa kerrotaan ytimekkäästi mitä positiivinen pedagogiikka tarkoittaa ja mitä hyötyä sen käyttämisestä voi lasten hyvinvoinnin tukemisessa olla. Opas on kuvitettu aiheeseen liittyvillä kuvilla. Lisäksi sivuilta löytyy positiiviseen pedagogiikkaan ja lasten kasvamiseen liittyviä aforismeja, joiden tavoitteena on herättää lukija ajattelemaan oman toimintansa merkitystä.

Alkusanojen jälkeen opas sisältää esimerkkitalanteita ja ideoita positiivisen pedagogiikan toteuttamiseen ja lisäämiseen varhaiskasvatuksen arjessa. Aihealueita, joita oppaaseen valitsimme ovat vuorovaikutus ja kohtaaminen, lapsen yksilöllinen huomioiminen, positiivinen huomioiminen, itsesääätelytaitojen tukeminen sekä lapsen motivoiminen arjen haasteissa. Jokaisen aihealueen alta löytyy muutama käytännönläheinen vinkki tai ehdotus positiivista pedagogiikkaa hyödyntävästä toimintatavasta, jota Kivitaskun kasvattajat voivat omassa työssään lasten kanssa hyödyntää.

Oppaan loppuun on kirjoitettu loppusanat lukijalle ja lähteet, joiden pohjalta sisältö on koottu.

11 Palaute ja arviointi

Kivitaskussa työskentelevä opinnäytetyömme tekijä keräsi valmiista oppaasta palautetta ja kommentteja suoraan Kivitaskun työntekijöiltä. Palautetta kerättiin suullisesti ja vapaamuotoisesti kysellen, oppaaseen jo perehtyneiltä kasvattajilta. Kivitaskun johtaja antoi oppaasta oman kirjallisen palautteen sähköpostitse.

Positiivisen pedagogiikan opas sai Kivitaskun esimieheltä ja työntekijöiltä hyvin myönteistä palautetta. Erityisesti opas sai kehuja visuaalisesta ilmeestään ja ulkoasustaan. Oppaan kerrottiin olevan selkeä ja tyyliiltään hyvin aiheeseen sopiva. Työntekijöiden kommenttien

mukaan pirteä ja kuvitettu ulkoasu antoi lisää intoa oppaan lukemiseen. Oppaan tekstiä kommentoitiin myös selkeäksi ja helposti luettavaksi. Opasta kommentoitiin myös sanalla motivoiva. Tämä oli kehittämistehtävämme kohdalla yksi tärkeimmistä palautteista, sillä tavoitteenamme oli luoda opas, joka kannustaa ja samalla motivoi kasvattajia hyödyntämään positiivista pedagogiikkaa työssään tehokkaammin.

Oppaan sisältö sai positiivista palautetta erityisesti alun johdatuksesta positiivisen pedagogiikan ajatusmalliin. Alussa esitetty Tarina kahdesta sudesta sai paljon hyvää palautetta ja sen kerrottiin herättävän hyvin ajattelemaan positiivisuuden merkitystä työssä lasten kanssa. Tämä palaute oli mielestämme erittäin tärkeä kehittämistehtävällemme, sillä tavoitteenamme oli herättää kasvattajat ajattelemaan omaa toimintaansa positiiviseen pedagogiikkaan ja sen toimintatapoihin peilaten. Tällainen palaute kertoo, että oppaamme on tavoitteiltaan onnistunut. Oppaan vinkkien välissä olevat mietelauseet olivat työntekijöiden mielestä hyödyllisiä ja osa kommentoikin, että toivoisi muistavansa lauseet niin töissä, kuin vapaa-ajallakin. Positiivista palautetta annettiin myös oppaan konkreettisista ja käytännönläheisistä esimerkeistä. Työntekijät kokivat, että omasta työstä kumpuaviin esimerkkeihin annetut vinkit ovat helppoja ymmärtää ja sisäistää. Oppaan vinkkejä kommentoitiin monipuolisiksi ja hyvin hyödynnettäviksi erilaisten lapsiryhmien kanssa.

Kaiken kaikkiaan Kivitaskun kasvattajilta saamamme palaute oli erittäin positiivista ja kiitollista. Oppaamme koettiin hyvänä lisänä arjen työkaluksi ja saimme kiitosta siitä, että opas herätti heti ajattelemaan omia toimintatapojaan. Voimme siis näistä palautteista päätellä, että oppaamme oli kohderyhmälleen hyödyllinen ja onnistunut kokonaisuus. Opasta sanottiin myös monipuoliseksi ja helposti hyödynnettäväksi eri ryhmien kanssa, joten sen hyödynnettävyys myös muissa päiväkodeissa on täysin mahdollista.

Tiimimme oma arvio oppaasta on myös myönteinen ja positiivinen, sillä kaikki työtä tehneet ovat tyytyväisiä kokonaisuuden ulkoasuun ja sisältöön. Saimme oppaasta visuaalisesti pirteän, selkeän ja aihettamme hyvin tukevan. Sisältö on käytännönläheinen ja monipuolinen, olematta kuitenkaan liian pitkä luettavaksi esimerkiksi työpäivän ohessa.

Oppaamme hyödynnettävyyden kannalta olisi tärkeää, että opas olisi luettavissa myös muilla kielillä, sillä tällä hetkellä kokoamamme opas ja raportti löytyvät vain suomeksi. Tämä antaisi lisää mahdollisuuksia oppaan laajempaan hyödyntämiseen myös muissa päiväkodeissa. Oppaan kehitysmahdollisuuksina voisi nähdä myös oppaaseen lisättävät pohdinta- tai kirjoitustehtävät, joita kasvattajat voisivat opasta lukiessaan pysähtyä tekemään. Oppaan

hyötyjä ja mahdollisuuksia voisi todellisuudessa tarkastella vasta pidemmän aikajakson jälkeen, jonka aikana kasvattajat olisivat tietoisesti hyödyntäneet opasta työssään. Oppaan hyötyjä voisi kartoittaa esimerkiksi haastatteleamalla oppaaseen perehtyneitä ja opasta työssään käyttäneitä kasvattajia uudelleen joidenkin kuukausien kuluttua. Tällainen tarkastelu ei ollut kuitenkaan oman opinnäytetyömme aikataulun puitteissa mahdollista.

12 Pohdinta

Toiminnallisen opinnäytetyömme aiheena oli positiivinen pedagogiikka ja sen hyödyntäminen varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyömme tuotoksena oli Touhula Kivitaskun kasvattajille suunnattu opas. Kehittämistehtävänämmme oli luoda kokonaisuus, joka tukee ja vahvistaa positiivisen pedagogiikan hyödyntämistä varhaiskasvatuksen arjessa. Oppaan sisältämien vinkkien ja ideoiden tavoitteena oli antaa Kivitaskun kasvattajille vinkkejä ja työkaluja työhönsä positiivista pedagogiikkaa hyödyntäen. Oppaan tavoitteena oli myös herättää Kivitaskun kasvattajat ajattelemaan omia ajatusmallejaan ja toimintatapojaan positiiviseen pedagogiikkaan peilaten. Oppaamme aihe on ajankohtainen ja helposti hyödynnettävissä niin varhaiskasvatuksessa, kuin muutenkin lasten kanssa toimittaessa. Opas antaa ajattelemisen aihetta niin varhaiskasvatuksen ammattilaisille, kuin kaikille muillekin pienten lasten kanssa toimiville henkilöille. Koemme itse aiheen hyvin tärkeänä ja toivomme sen sisällön tavoittavan Kivitaskun kasvattajien lisäksi myös mahdollisimman laajasti muita aiheesta kiinnostuneita ihmisiä. Opas pohjautuu vain yhden varhaiskasvatuksen yksikön kasvattajien näkemyksiin ja toiveisiin, joka näkyy oppaaseen valikoituneessa sisällössä. Tämä ei kuitenkaan heikennä sen hyödynnettävyyssmahdollisuuksia muissa yksiköissä.

Tätä opasta ja kirjallista raporttia luodessamme tutustuimme laajasti erilaisiin lähteisiin ja hyödynsimme työskentelyssämme aiheeseen liittyviä väitöskirjoja, jotka ovat lähteinä luotettavia. Hyödynsimme työssämme myös alan muuta kirjallisuutta, jotka tukevat aihettamme positiivisen pedagogiikan hyödyntämisessä varhaiskasvatuksessa. Pyrimme työssämme käyttämään mahdollisimman uusia lähteitä ja julkaisuja, luotettavuuden varmistamiseksi. Kirjalliseen raporttiimme on sisällytetty aihettamme tukevaa teoretietoa, kuten PERMA-teoria, jotta käytännön työmme positiivisesta pedagogiikasta on myös teoreettisesti perusteltu. Oppaan ideat ja vinkit ovat koottu aiheeseen liittyvistä aiemmista julkaisuista ja kirjallisuudesta.

Opinnäytetyöprosessimme aikana keskityimme myös työn eettisyyteen. Prosessin aikana punnitsimme omia arvojamme ja ajatuksiamme esimerkiksi positiivisesta pedagogiikasta ja sen hyödyllisyydestä lasten kanssa työskenneltäessä. Jos omat ajatuksemme positiivisen pedagogiikan hyödyistä olisivat olleet ristiriitaisia, olisi positiiviseen pedagogiikkaan kannustavaa opasta ollut mahdoton yhdessä työstää siten, että se olisi kaikkien mielestä eettisesti oikea ratkaisu. Pohdimme raportissa myös positiiviseen pedagogiikkaan kohdistuvaa kritiikkiä ja omia asenteitamme kritiikkiä kohtaan. Kokoamamme oppaan kohderyhmänä olivat Touhula Kivitaskun kasvattajat, jotka tekevät työtään monenlaisten lasten kanssa. Oppaan sisältöjen ja vinkkien pitää olla eettisesti hyväksytyjä ja erilaisten lasten kanssa hyödynnettäviä, jotta opas ei olisi ketään erikseen syrjivä tai puolusteleva. Oppaan kokoamisessa hyödynnettiin Kivitaskun kasvattajien omia ajatuksia, jotka nousivat esiin suullisessa haastattelussa. Haastattelussa ei kerätty ylös kasvattajien nimiä tai muita henkilötietoja, joten raporttia ja opasta kirjoittaessamme oli huolehdittava, etteivät haastatteluun vastanneet henkilöt ole tunnistettavissa tekstistä. Haastateltavien vastaukset ja oppaasta saamamme palautteet ovat esitetty rehellisesti ja siinä muodossa, kuin olemme ne haastateltavilta saaneet.

Opinnäytetyömme ja oppaamme on rakennettu yhteistyössä kolmen opiskelijan ja Touhula Kivitaskun kanssa ja olemme ylpeitä luomastamme kokonaisuudesta. Oppaan kokoaminen sai meidät itsemme ajattelemaan omia ajatusmallejamme ja toimintatapojamme lasten kasvattajina yhä uudestaan prosessin edetessä. Toivomme, että sen sisältö saa myös muut lukijansa pohtimaan omia käyttäytymismallejaan ja mikäli mahdollista, myös muuttamaan niitä positiivisempaan suuntaan. Toivomme opinnäytetyömme ja oppaamme kannustavan kaikkia lasten kanssa toimivia henkilöitä ajattelemaan omaa toimintaansa aina lasten hyvinvointi ja positiivisuus edellä.

Lähteet

Ahonen, Liisa 2015. Varhaiskasvattajan toiminta päiväkodin haastavissa kasvatustilanteissa. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto, kasvatustieteiden yksikkö. Tampere: Suomen Yliopistopaino Oy, Juvenes Print. Saatavana sähköisesti: <<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/98158/978-951-44-9971-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y>> Luettu 8.2.2021.

Alila, Kirsi & Ukkonen-Mikkola, Tuulikki 2018. Käsiteanalyysistä varhaiskasvatuksen pedagogiikan määrittelyyn. Kasvatus: Suomen kasvatustieteellinen aikakauskirja 49: 1. Jyväskylä: Koulutuksen tutkimuslaitos.

Avola Pauliina & Pentikäinen Viivi 2020. Kukoistava kasvatus. Positiivisen pedagogiikan ja laaja-alaisen hyvinvointiopetuksen käsikirja. BEEhappy Publishing Oy.

Canva suunnittelutyökalu. Oppaan luominen ja oppaan kaikki kuvat. Saatavana sähköisesti: <https://www.canva.com/fi_fi/> Käytetty 14.5.2021.

Fonsén, Elina 2014. Pedagoginen johtajuus varhaiskasvatuksessa. Akateeminen väitöskirja. Tampere: Suomen Yliopistopaino Oy, Juvenes Print. Saatavana sähköisesti: <<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/95050/978-951-44-9397-3.pdf?sequence=1&isAllowed=y>> Luettu 8.2.2021.

Hyvä vuorovaikutus – avain laadukkaaseen arkeen lasten kanssa. 2019. Blogikirjoitus. Kamu – Early education. Saatavana sähköisesti: <<https://www.kamueducation.fi/fi/blogi-englanninkielinen-varhaiskasvatus-paivakoti/2019/9/23/hyv-vuorovaikutus-avain-laadukkaaseen-arkeen-lasten-kanssa>> Luettu 25.4.2021.

Kalliala, Marjatta 2008. Kato mua! Kohtaako aikuinen lapsen päiväkodissa? Helsinki: Yliopistopaino.

Kumpulainen, Kristiina, Mikkola, Anna, Rajala, Antti, Hilppö Jaakko, Lipponen Lasse. 2014. Positiivisen pedagogiikan jäljillä. Teoksessa Uusitalo-Malmivaara, Lotta. (toim.) Positiivisen psykologian voima. Jyväskylä: PS-KUSTANNUS.

Köngäs, Mirja 2018. ”Eihän lapsil ees oo hermoja” Etnografinen tutkimus lasten tunneälystä päiväkotiarjessa. Acta Universitatis Lapponiensis 368. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino. Saatavana sähköisesti: <https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/63145/Köngäs_Mirja_ActaE_235pdfA.pdf?sequence=1&isAllowed=y> Luettu 8.2.2021.

Köngäs, Mirja 2019. Tunneäly varhaiskasvatuksessa. Jyväskylä: PS-KUSTANNUS.

Leskisenoja, Eliisa 2016. Vuosi koulua, vuosi iloa. PERMA-teoriaan pohjautuvat luokkakäytänteet kouluiloin edistäjinä. Akateeminen väitöskirja. Lapin yliopisto, kasvatustieteellinen tiedekunta. Acta electronica Universitatis Lapponiensis 198. Saatavana sähköisesti: <https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/62568/Leskisenoja_Eliisa_ActaE198_pdfA.pdf?sequence=2&isAllowed=y> Luettu 13.2.2021.

Leskisenoja, Eliisa 2017. Positiivisen pedagogiikan työkalupakki. Jyväskylä: PS-KUSTANNUS.

Leskisenoja, Eliisa 2019. Positiivisen pedagogiikka varhaiskasvatuksessa. Toteuta käytännössä. Jyväskylä: PS-KUSTANNUS.

Minkkinen, Jaana 2015. Lapsen hyvinvointimalli. Lasten emotionaalinen hyvinvointi ja sosiaaliset suhteet alakoulussa. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto, yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Tampere: Suomen Yliopistopaino Oy, Juvenes Print. Saatavana sähköisesti: <<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/97204/978-951-44-9822-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y>> Luettu 13.2.2021.

Ojanen, Markku, 2014. Positiivinen psykologia. Porvoo. Edita.

Opetushallitus 2018. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. Määräykset ja ohjeet 2018:3a. Helsinki: PunaMusta Oy. Saatavana sähköisesti: <https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf> Luettu 23.2.2021.

Ranta, Samuli 2020. Positiivinen pedagogiikka suomalaisessa varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Akateeminen väitöskirja. Lapin yliopisto, kasvatustieteiden tiedekunta. Acta electronica Universitatis Lapponiensis 283. Saatavana sähköisesti: <https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/64412/Ranta_Samuli_Acta%20electronica%20Universitatis%20Lapponiensis%20283.pdf?sequence=1&isAllowed=y> Luettu 12.2.2021.

Roos, Piia 2015. Lasten kerrontaa päiväkotiarjesta. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto, kasvatustieteiden yksikkö. Tampere: Suomen Yliopistopaino Oy, Juvenes Print. Saatavana sähköisesti: <<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/96477/978-951-44-9691-2.pdf?sequence=1&isAllowed=y>> Luettu 8.2.2021.

Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa 2005. Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino.

Seligman, Martin. E.P, 2012. Flourish. A visionary new understanding of happiness and well-being. New York: Free Press.

Touhula Kivitaskun varhaiskasvatuksen opettajat ja lastenhoitajat. Helsinki. Suullinen haastattelu 23.3.2021 & 24.3.2021. Haastattelijana Susanna Pihlajaniemi. Haastattelu kirjoittajan hallussa.

Touhula päiväkodit 2021. Touhula Kivitasku. Internet-sivusto. Saatavana sähköisesti: <<https://touhula.fi/paivakoti/helsinki-touhula-kivitasku/>> Luettu 27.3.2021.

Touhula päiväkodit 2021. Touhula yrityksenä. Internet-sivusto. Saatavana sähköisesti: <<https://touhula.fi/touhula-yrityksena/>> Luettu 27.3.2021.

Trogen, Tiia, 2020. Positiivinen kasvatus. Jyväskylä: PS-KUSTANNUS.

Varhaiskasvatuksen historia, nykytila ja kehittämisen suuntalinjat 2014. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä. Saatavana sähköisesti: <<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75258/tr12.pdf?sequence=1>> Luettu 6.2.2021.

Varhaiskasvatuksen kehittämisen tiekartta vuosille 2017–2030. Suuntaviivat varhaiskasvatukseen osallistumisasteen nostamiseen sekä päiväkotien henkilöstön osaamisen, henkilöstörakenteen ja koulutuksen kehittämiseen. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:30. Saatavana sähköisesti: <<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80221/okm30.pdf>> Luettu 10.2.2021.

Varhaiskasvatuslaki 540/2018. Annettu Helsingissä 13.7.2018. Saatavana sähköisesti osoitteessa: <<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>>. Luettu 28.4.2021.

Veijalainen, Jouni 2020. Lasten itsesäätely lasten kuvaamien hallintakeinojen ja tunneilmaisun näkökulmasta. Kasvatustieteellisiä tutkimuksia 93. Helsinki: Yliopistopaino Unigrafia. Saatavana sähköisesti: <<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/318920/LASTENIT.pdf?sequence=1&isAllo wed=y>> Luettu 8.2.2021.

Vilkka, Hanna & Airaksinen, Tiina 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

Vilkka, Hanna 2015. Tutki ja kehitä. PS-KUSTANNUS: Jyväskylä.

Vuorinen, Minna 2014. Henkilöstön sitoutuminen muutoksessa – Case. Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus. Pro-gradu tutkielma. Lappeenranta teknillinen yliopisto. Saatavana sähköisesti: <https://lutpub.lut.fi/bitstream/handle/10024/94455/ProGradu_MinnaVuorinen.pdf?sequence=2> Luettu 19.6.2021.

23.-24.3.2021

Haastattelukysymykset:

1. Millä ammattinimikkeellä työskentelet nyt Kivitaskussa?

- Kauanko sinulla on kokemusta varhaiskasvatuksessa työskentelystä?

2. Onko positiivinen pedagogiikka sinulle terminä tuttu?

- Onko käytössä omassa toiminnassasi?
- Jos on, millä tavalla?

3. Mitä toivoisit positiivisen pedagogiikan oppaalta?

4. Onko mielessä jotain tiettyjä haastavia tilanteita, joihin kaipaisi neuvoja tai ratkaisuehdotuksia?

Positiivinen pedagogiikka varhais- kasvatuksessa

Opas
Kivitaskun
kasvattajille

Metropolia AMK
Susanna Pihlajaniemi, Hanne Räsänen & Pauliina Vestergård

Sisällysluettelo

Lukijalle	3
Tarina kahdesta sudesta	4
Positiivinen pedagogiikka	5
Ideoita positiivisen pedagogiikan toteuttamiseen ja lisäämiseen arjessa	6
<u>Vuorovaikutus ja kohtaaminen</u>	6
<i>Tietoinen kohtaaminen</i>	7
<i>Lapsen sensitiivinen kohtaaminen</i>	8
<u>Lapsen yksilöllinen huomioiminen</u>	9
<i>Kuka minä olen? -vihko</i>	9
<i>Mistä pidän?</i>	10
<i>Luontevahvuudet</i>	10
<u>Positiivinen huomioiminen</u>	11
<i>Kehusyli/Halihetki</i>	11
<i>Palautetuokio päivästä</i>	11
<i>Tähtilapsi -viikko</i>	11
<u>Itsesäätelytaitojen tukeminen</u>	12
<i>Tunnemittari</i>	12
<i>Tunteiden tunnistaminen</i>	12
<i>Yhteinen toipumiskyvyn taulu</i>	13
<u>Lapsen motivoiminen arjen haasteissa</u>	14
<i>Pukeutuminen</i>	14
<i>Levoton nukkar</i>	14
<i>Ison lapsiryhmän huomion saaminen ääntä korottamatta</i>	14
<i>Toistuvat ongelmatilanteet arjessa ja niihin puuttuminen</i>	15
<i>Ratkaistaan ongelmat yhdessä</i>	16
<i>Lopuksi</i>	18
<i>Lähteet</i>	19

Lukijalle

Olemme keränneet tähän oppaaseen vinkkejä ja ideoita positiivisen pedagogiikan hyödyntämiseksi varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyömme yhteistyökumppanina toimi päiväkotitouhula Kivitasku, jonka henkilökunnalta keräsimme heidän omia ajatuksiaan ja toiveitaan oppaan sisältöön. Oppaan materiaalit ovat kaikkien varhaiskasvatuksessa työskentelevien tai muuten lasten parissa aikaa viettävien vapaasti käytettävissä.

Toivomme, että opas herättää sinut ajattelemaan, mitä positiivinen pedagogiikka omasta mielestäsi tarkoittaa ja miten voisit omassa toiminnassasi sitä hyödyntää. Toivomme oppaan antavan sinulle uusia ideoita tai tukea jo käytössä olevien menetelmien lisäksi. Suurimpana toiveenamme on, että opas lisää positiivisen pedagogiikan hyödyntämistä varhaiskasvatuksen arjessa.

Tämän toteutumisella on suuret mahdollisuudet muuttaa lasten ja aikuisten välistä vuorovaikutusta ja suhdetta positiivisempaan suuntaan, parantaen samalla lasten hyvinvointia kokonaisvaltaisesti.

Kaikki lapset ja lapsiryhmät ovat erilaisia, joten esittämämme ideat tai toimintatavat eivät välttämättä sovellu kaikkien lasten kanssa käytettäväksi sellaisenaan. Oppaan sisältöä voi kuitenkin vapaasti soveltaa parhaaksi katsomallaan tavalla.

Sinä tunnet oman kohderyhmäsi parhaiten. Mieti siis, miten voit juuri heidän kohdallaan oppaan ideoita soveltaa.

Lukuiloa ja positiivista mieltä toivottaen:
Susanna, Hanne ja Pauliina

Tarina kahdesta sudesta

Eräänä iltana vanha Cherokee -intiaanipäälikkö kertoi lapsenlapselleen nuotion ääressä tarinaa ikiaikaisesta taistelusta, joka tapahtuu ihmisen sisällä.

Hän sanoi:

"Lapseni, jokaisen meidän sisällä taistelee kaksi sutta. Toinen susista on paha. Se on vihainen, kateellinen, katkera, ahne, ylimielinen, itseään säälivä, valehteleva, ylpeä ja itsekeskeinen. Toinen susista on hyvä. Se on myönteinen, iloinen, rauhallinen, rakastava, toiveikas, tyyni, nöyrä, ystävällinen, rohkea, hyväntahtoinen, empaattinen, antelias, hyväsydäminen, totuudellinen, myötätuntoinen ja luotettava."

Lapsenlapsi mietti tarinaa hetken ja kysyi sitten:

"Kumpi susista voittaa taistelun?"

Vanha viisas Cherokee oli hetken hiljaa, ja vastasi sitten:

"Se susi voittaa taistelun, kumpaa sinä ruokit."

Positiivinen pedagogiikka

Mitä se tarkoittaa?

Mitä hyötyä siitä on?

Positiivinen pedagogiikka on pedagoginen suuntaus, joka pohjautuu positiivisen psykologian viitekehykseen. Positiivinen pedagogiikka varhaiskasvatuksessa on lapsen aitoa kohtaamista, positiivista suhtautumista asioihin, sekä lapsen mahdollisuuksiin ja vahvuuksiin uskomista.

Tärkeää on tukea ja edistää lapsen hyvinvointia, sekä nostaa esiin lapsen omia vahvuuksia. Positiivisessa pedagogiikassa ei kuitenkaan ole tarkoituksena lakaista maton alle ikäviä asioita, kuten vaikeuksia ja vastoinkäymisiä. Nämä voidaan nähdä oppimisen ja kasvun kannalta hyödyllisinä kokemuksina.

Positiivista pedagogiikkaa voisi luonnehtia hyvinvoinnin supervoimaksi, joka auttaa lasta rakentamaan myönteistä itsetuntemusta ja lämpimiä ihmissuhteita, sekä tarjoaa työkaluja myönteisen oppimisilmapiirin ylläpitämiseen.

Ideita positiivisen pedagogiikan toteuttamiseen ja lisäämiseen arjessa

Vuorovaikutus ja kohtaaminen

Lapset ottavat paljon mallia aikuisista ja heidän toiminnastaan. Vaikka tämä tuntuu usein itsestäänselvyydeltä, on hyvä välillä pysähtyä miettimään omaa toimintaansa erilaisissa arkisissa tilanteissa. Miten näytät omia tunteitasi? Minkälaista kieltä käytät puhuessasi lasten kanssa? Muuttuuko puheesi tai toimintasi stressaantuneena tai ärtyneenä?

Anna lapselle omalla toiminnallasi esimerkkiä positiivisen ilmapiirin luomisesta ja ylläpitämisestä koko ajan. Tunteet ja niiden tunnistaminen ovat tärkeä osa jokaisen meidän elämäämme, joten niiden näyttäminen ja opettaminen lapselle on tärkeää. On kuitenkin hyvä muistaa, että päiväkodin tulee olla lapselle turvallinen ympäristö ja paikka, jonne on mukava tulla. Jokainen lapsi kokee tilanteet eri tavalla ja on tärkeää tiedostaa, että tilanne, joka sinulle on ihan tavallista vuorovaikutusta, voi olla jollekin pelottava kokemus. Hyvänä esimerkkinä tähän voisi olla aikuisen äänen korottaminen.

Jokainen aikuinen varmasti tiedostaa sen, että huutaminen ei koskaan ole ratkaisu haastaviin hetkiin, mutta joissain tilanteissa ei välttämättä löydy muuta toimivaa keinoa nopeasti. Saattaa olla tilanne, jossa lapsi on vaikka vaarassa satuttaa itsensä ja huutaminen voi pelastaa tältä. Huutavan aikuisen vieressä voi kuitenkin seistä lapsi, joka pelkää kovia ääniä tai on joutunut usein itse kuuntelemaan huutamista. Tämän vuoksi on tärkeää muistaa sensitiivisyys ja asioiden selittäminen lapsen tasoisesti. Lapsille kannattaa tapahtuman jälkeen selittää miksi näin tapahtui, miksi aikuinen korotti ääntään ja antaa tilaa keskustelulle ja kysymyksille.

Työkaverit ovat monelle tuki ja turva kiireisten ja helposti stressaavien päivien aikana. On tärkeää huolehtia myös omasta jaksamisesta ja siitä, että omia tuntojaan pääsee tarvittaessa purkamaan jollekin. Muista kuitenkin, että vaikka sinulla itselläsi olisi huonoja päiviä ja tekisi mieli purnata päivän kulusta tai haasteista työkavereillesi, älä tee sitä ainakaan lasten kuullen. Karkeana esimerkkinä se, että ellet halua tietoisesti opettaa lapsille kiro sanoja, älä ikinä käytä niitä myöskään itse lasten kuullen. Muista positiivinen kommunikointi, niin työkavereiden kuin lastenkin kanssa. Yritä tietoisesti pitää yllä positiivista ilmapiiriä niin lasten, kuin toisten työntekijöiden kanssa.

Älä pelkää hullutella tai käyttää huumoria!

Positiivisella palautteella on merkittävä vaikutus lasten oppimiseen, annathan sitä siis mahdollisimman paljon. Positiivisen palautteen tehokkuus nivoutuu kuitenkin myös aikuisen vuorovaikutustyyliin. Positiivinen ja lämmin vuorovaikutus yhdessä positiivisen palautteen kanssa, muokkaavat lapsen käytöstä myönteisempään suuntaan. Positiivinen palaute ei itsessään välttämättä tuo yhtä hyvää tuloksia, mikäli aikuinen on heikommin sitoutunut vuorovaikutukseen.

Tietoinen kohtaaminen

Kuiskaa lapselle "olet ihana" tai "olet tärkeä".

Lapselle uuden tai haastavan tilanteen tullessa eteen, pysähdy ihmettelemään lapsen kanssa yhdessä. Vaikka tietäisit vastauksen, voit esittää tietämätöntä. Anna lapsen toimia opettajana, ja samalla hän oppii ja oivaltaa itse. Opettaa voi myös leikillisyyden avulla.

Ole ajattelun apupyörät, älä ohjaustanko.

Tue lapsen pohdintaa kysymyksin. Jos lapsi voi ratkaista tilanteen itse, älä anna valmiita vastauksia.

Lapsen sensitiivinen kohtaaminen

Pohdi hetki seuraavien lauseiden eroavaisuuksia. Kumpi vaihtoehdoista kuulostaa positiivisemmalta? Voit myös miettiä, kumpaa lauseista käytät itse herkemmin ja voisitko mahdollisesti toimia positiivisemmin.

NYT LOPETA SE KIUKUTTELU

Taidat olla aika väsynyt, haluatko syliin?

KIITOS

Olitpa ystävällinen, kun autoit! Minulle tuli hyvä mieli siitä.

ÄLÄ JUOKSE

Tässä kohtaa kuljetaan kävellen.

KAUHEA SOTKU

Näyttää siltä, että teillä on ollut hauskaa! Miten saisimme tämän siivottua yhdessä?

NYT VAATTEET PÄÄLLE

Pääsemme pihalle leikkimään, kun olet saanut vaatteet puettua päällesi.

OLKAA HILJEMPAA

Puhutaan pienemmällä äänellä.

ÄLÄ ITKE

Huomaan, että sinua harmittaa. Voinko auttaa sinua jotenkin?

ÄLÄ PUHU NOIN TOISILLE

Kavereille puhutaan kauniisti.

RAUHOITU NYT

Auttaisiko halaus aloasi? Tule tänne viereeni istumaan.

Lapsen yksilöllinen huomioiminen

Isojenkin lapsiryhmien kanssa työskenneltäessä, on tärkeää oppia tuntemaan kaikki lapset yksilöllisesti. Lasten yksilöllisempää huomioimista varten olisi hyvä, jos jokaisesta lapsesta olisi jotain tietoja helposti ja nopeasti nähtävillä esimerkiksi omassa ryhmätilassa. Tämä auttaisi myös uusia työntekijöitä ja sijaisia tutustumaan lapsiin ja heidän yksilöllisiin tarpeisiinsa nopeammin, ja siten myös koko ryhmään. Tiedonkulku työntekijältä toiselle voi muiden puuhien lomassa olla katkonaista ja tämä voi aiheuttaa ongelmia. Yksinkertaiset ohjeet voivat auttaa uusiakin työntekijöitä toimimaan heti lapselle tutulla ja toimivalla tavalla. On tärkeää kuitenkin muistaa, että jokainen lapsi on jatkuvasti muuttuva, kehittyvä ja kasvava kokonaisuus, eikä yksi vihon sivu varmasti kerro kokonaista tarinaa lapsesta, mutta se ei toki ole tarkoituksenakaan.

Kuka minä olen? -vihko

Jokaisesta lapsesta voisi kerätä ryhmätilassa sijaitsevaan vihkoon oman kuvan ja nimen, sekä tiedot esimerkiksi lapsen perheestä. Keitä hänen perheeseensä kuuluu, onko hänellä lemmikkejä yms. Vihkoon voisi kirjoittaa lyhyesti lapsen sen hetkiset suurimmat kiinnostuksen kohteet ja asiat, jotka tuottavat lapselle eniten iloa päiväkotipäivissä. Vihkoon voisi kirjoittaa lapsen vahvuudet ja sellaiset asiat, joita juuri tällä hetkellä harjoitellaan. Jos lapsen päivässä on tiettyjä toimintatapoja tai rutiineja, joita toteutetaan toistuvasti, myös niitä voi kirjata ylös.

Esimerkiksi "A:n vanhempien kanssa sovittu, että saa nukkua max 1 tunnin päiväunia, herätetään tämän jälkeen leikkimään."

Mistä pidän?

Järjestäkää lapsen ja aikuisen kahdenkeskinen hetki, esimerkiksi muiden pukeutuessa jo ulos. Aikuisen voi näyttää lapselle erilaisia tunnekuvia, kuten iloinen naama ja surullinen naama. Toiset kuvat voivat esittää päiväkodista tuttuja puuhia, kuten nukkarihetki, pukeutuminen, syöminen, liikuntaleikit tai legoleikit. Lapsi saa itse kuvien avulla näyttää ja kertoa, ovatko toiminnot hänen mielestään iloisia vai surullisia. Näin saadaan selville lapsen tunteita eri tilanteisiin liittyen.

Pienempien lasten kanssa voi antaa esimerkiksi kaksi eri leikkikuvaa tai vaihtoehtoa ja antaa lapsen itse päättää, kumpaa haluaa leikkiä.

Luontevahvuudet

Luontevahvuudet ovat taitoja, joita voi kehittää ja opetella. Moniin tilanteisiin voi vastata luontevahvuuksilla. Mikä vahvuus vastaa mitään ongelmaa? Tässä esimerkkejä:

Lapsi vaikuttaa olevan tyytymätön kaikkeen - Vahvista kiitollisuutta

Lapsen on vaikeaa toimia ryhmässä - Vahvista ryhmätöitäitoja

Lapsi heittelee tavaroita - Vahvista itsesäätelyä

Lapsi luovuttaa helposti - Vahvista sinnikkyyttä

Lapsi ei halua osallistua - Vahvista innostusta

**"Se mihin keskitymme,
kasvaa ja lisääntyy."**

Robin S. Sharma

Positiivinen huomioiminen

Kehusyli / Halihetki

Kasvattaja ottaa yhden lapsen kerrallaan syliin ja kehuu häntä muiden kuunnellussa vieressä. Lapselle annetaan kehuja ja positiivista palautetta, milloin mistäkin asiasta – pyrkien tietoisesti siihen, ettei toista samoja kehuja joka kerta.

Samaa sylväijätusta voidaan toteuttaa myös ilman kehuja, lisäämään vain fyysistä läheisyyttä päivään. Isompien lasten kohdalla fyysinen läheisyys saattaa päivän puuhien aikana jäädä vähemmälle, vaikka lapsi nauttisi läheisyydestä ja kaipaisi sitä aikuiselta.

Tälle voidaan järjestää etukäteen sovittu aika esimerkiksi ruokailun jälkeen ennen lepoa, jolloin lapsilla on tiedostettu ja mahdollisimman kiireetön mahdollisuus halihetkeen aikuisen kanssa. Tämä voi lisätä lapsen turvallisuuden tunnetta ja lähentää aikuisen ja lapsen välistä suhdetta.

Palautetuokio päivästä

Istutaan yhdessä alas juttelemaan päivän leikeistä ja tapahtumista. Jokainen lapsi saa vuorollaan kertoa, mitä mukavaa on leikkinyt tänään tai vaikka näyttää muille askartelujaan. Nostetaan tietoisesti esiin positiivisia huomioita näistä asioista ja kehuaan tuotoksia ja tarinoita. Kerätään näistä positiivisista huomioista helmiä purkkiin. Purkin ollessa täynnä toteutetaan yhdessä etukäteen päätetty mukava asia, joka voi olla esimerkiksi lelu päivä tai nyttikestit.

Tähtilapsi -viikko

Jokainen lapsi saa vuorollaan olla ryhmän tähtilapsi. Vuoroviikoin keskitytään yhteen lapseen tarkemmin. Tehdään asioita, joita lapsi haluaa, esimerkiksi nukkarissa luetaan lapsen omaa toivekirjaa tai kuunnellaan lapsen toivemusiikkia. Lapsi voi myös osallistua aikuisen kanssa esimerkiksi toiminnan valmisteluihin ja järjestämiseen.

Itsesäätelytaitojen tukeminen

Tunnemittari

Askarrellaan ryhmälle mittari, jossa on erilaisia tunteita kuvien kanssa. Käydään kaikki mittarin tunteet lasten kanssa läpi. Lapsi voi harjoitella tunteiden tunnistamista asettamalla nuolen osoittamaan tiettyä tunnetta. Aikuinen auttaa lasta sanoittamaan ja ymmärtämään tätä tunnetta ja hyväksymään sen. Aikuinen voi yhdessä lapsen kanssa miettiä esimerkiksi ilmein ja elein, miltä tunne voisi näyttää.

Tunteiden tunnistaminen

Näytetään lapsille erilaisia tunteita kuvastavia kuvia ja pyydetään lapsia sanoittamaan mikä tunne on kyseessä ja miksi kuvan hahmolla on heidän mielestään kyseinen tunnetila. Lasten kertoman perusteella kirjoitetaan tunnekuvien taakse lapsen kertomia tarinoita liittyen kuvien tunteisiin. Kuvien avulla lapset avautuvat helposti kertomaan myös asioita, joita he eivät muuten kertoisi.

Tunnista tunteita myös kaikissa muissa arjen tilanteissa. Erityisesti pienimpien lasten kohdalla on tärkeää **sanoittaa tunteita** usein päivän aikana, jotta lapsen oppivat niiden merkityksen. Pieni lapsi ei vielä tiedä mitä ilo, suru tai kiukku tunteina tarkoittavat, mutta näihin tunteisiin törmätessä on hyvä aina nimetä niitä lapselle.

"Näytätpä sinä iloiselta, kun pääsit keinumaan!"

"Kylläpä sinua nyt harmittaa, kun joudut odottamaan omaa vuoroasi."

"Sinua taitaa kiukuttaa, kun leikit jäivät kesken."

Tässäkin kannattaa muistaa sensitiivisyys ja lasten erilaiset kokemukset. Älä oleta, vaan yritä selvittää yhdessä lapsen kanssa, miltä hänestä tuntuu ja miksi. Isompien lasten kanssa tällaisia asioita voi selvittää hyvin puhumalla yhdessä.

"Sinä voit olla rauhallinen, kun hän on vihainen.

Sinä voit olla ystävällinen, kun hän ei ole.

Sinä olet aikuinen. Sinä olet esimerkki."

Rebecca Eanes

Yhteinen toipumiskyvyn taulu

Lapselle sanotaan usein, mitä ei saa tehdä, hänen ollessaan esimerkiksi vihainen. Ei saa satuttaa toista, ei saa rikkoa leluja yms. Toipumiskyvyn taulu antaa lapselle ohjeita, mitä hän tällaisessa tilanteessa saa ja voi tehdä, eikä vain rajaa toimintaa pois. Ryhmälle voi tehdä yhteisen taulun tai jokaiselle lapselle oman. On hyvä huomioida, että kaikki tavat eivät sovi kaikille, joten on hyvä olla tarpeeksi vaihtoehtoja.

TUNNE

TOIMINTA

VIHAINEN

Saa pomppia vihan ulos
Saa puhaltaa ikävän tunteen näkymättömään palloon

JÄNNITTYNYT

Saa ottaa toista kädestä kiinni
Saa sulkea silmänsä hetkeksi ja siirtyä lempipaikkaan

SURULLINEN

Saa itkeä surun pois
Saa olla omassa rauhassa
Saa tulla halaamaan ja syliin

**"Mitä jos koko tälle sukupolvelle "lopetetaan itkeminen"
muuttuisi muotoon
"minä kuuntelen".
Susanne Tucker**

Lasten motivoiminen arjen haasteissa

Pukeutuminen

Pukeutumistilanteet ovat usein haastavia ja kaikki lapset eivät aikuisen kehoituksista huolimatta aloita pukeutumista. Tähän voi auttaa tiimalasi. Lapset motivoituvat pukeutumaan ennen kuin tiimalasin "hiekkä" on valunut alas. Tätä voi käyttää myös lelujen siivoamiseen paikoilleen ym.

Levoton nukkarri

Lasten nukkarihetkiin ja niiden aikana rauhalliseen olemiseen voi motivoida tähtien kerääminen. Lapsen ollessa muita häiritsemättä nukkarissa, saa hän tähden oman kuvansa viereen seinälle ja kun tähtiä on 5, seuraa tästä jotakin kivaa tekemistä, esimerkiksi trampoliinilla hyppimistä tai muuta lapsen itse valitsemaa mieleistä puuhaa.

Lasten motivoimiseen monissa eri tilanteissa voi käyttää "Palautetuokio päivästä" tekstissä esiteltyä helmipurkkia.

Ison lapsiryhmän huomion saaminen ääntä korottamatta

Aina ei ole mahdollisuutta jakaa lapsia pienryhmiin. Tällaisessa tilanteessa ison lapsiryhmän leikkiessä samassa tilassa, melutason noustessa, voi aikuisen olla vaikea saada lasten huomiota itseensä. Tällaisessa tilanteessa äänen korottamisen tilalla voi auttaa esimerkiksi taputus tai muu liike, musiikki tai pilli.

Lasten kanssa voidaan yhteisesti sopia, että he saavat puhata omia juttujaan siihen saakka, kunnes aikuinen alkaa taputtamaan tai vaikka heiluttamaan käsiään ilmassa (liike voi vaihdella). Kun lapsi huomaa mitä aikuinen tekee, hänen pitää keskeyttää omat puuhansa ja toistaa aikuisen tekemää liikettä, mitään ääntä pitämättä. Kun kaikkien huomio on saatu, on aikuisen helpompi antaa ohjeet seuraavalle toiminnalle.

Samaa ideaa voidaan toteuttaa myös musiikin avulla. Lasten kanssa sovitaan yhdessä, että kun aikuinen laittaa musiikin soimaan, lelut ja välineet siivotaan oikeille paikoilleen ja palataan omalle paikalle istumaan. Musiikin sijasta voidaan käyttää myös jotain hassua ääntä.

Ulkoiloissa lasten leikkiessä laajalla alueella, voidaan ottaa käyttöön myös pilli. Lasten kanssa sovitaan yhteisesti, että kun aikuinen puhalttaa pilliin, kokoonnutaan ennalta sovittuun paikkaan, esimerkiksi oman ryhmän ulko-ovelle.

Toistuvat ongelmatilanteet arjessa ja niihin puuttuminen

Joskus tilanteiden ratkaisu vaatii myös ennakkointia ja pitkäjänteisyyttä, etenkin jos samaan ei-toivottuun käytökseen törmätään toistuvasti. On tärkeää miettiä suunnitelma ja alkaa harjoitella. On tärkeää myös miettiä, miksi samasta asiasta joudutaan usein kieltämään. Onko toiminta lapselle vaarallista? Voiko aikuinen ennaltaehkäistä toiminnan? Voiko kyseisen ei-toivotun toiminnan tilalle tuoda lapselle muuta virikettä?

Mikäli lapsi toistuvasti tekee jotain päiväkodin sääntöjä rikkovaa, on hyvä miettiä, voiko aikuinen omalla toiminnallaan ennaltaehkäistä toimintaa. Jos lapsi esimerkiksi uloslähtöä ja omaa pukeutumisvuoroaan odottaessaan kiipeää aina saman patterin taakse ja on vaarassa loukata itsensä, voiko siirtymätilanteet porrastaa siten, ettei lapsi joudu odottamaan omaa vuoroaan?

Patterin eteen tai päälle voi asettaa esimerkiksi pitkän penkin siten, ettei sen päälle kiipeäminen ole lapselle vaaraksi tai siten, ettei kiipeäminen onnistu ollenkaan.

Odotteluhetkiin voi ottaa lapsille esille oman lelukorin, jonka leluilla leikitään vain silloin, kun joutuu syystä tai toisesta odottamaan omaa vuoroaan.

Muista kehua, kiittää ja kannustaa lasta aina kun hän toimii toivotulla tavalla!

Ratkaistaan ongelmat yhdessä

Toisto harjoittelussa on tärkeää esimerkiksi silloin kun kyseessä on hankaludet itsesäätelyssä. Miten lapsi säätelee tunteenpurkauksiaan? Auttaako kymmeneen laskeminen tai tunteen pois ravistelu? On hyvä pohtia yhdessä vastaus siihen, mikä on juuri kyseisen lapsen tapa tunteidensa säätelyyn. Ratkaisuvaihtoehtoja on hyvä pohtia yhdessä lapsen kanssa. Yhteistyö on tärkeä voimavara. Mikäli ratkaisemme tilanteen aina lapsen puolesta, emme harjoita hänen ongelmanratkaisukykyään, eikä lapsi välttämättä edes halua osallistua "ylhäältä annettuun" käskyyn. Miten saada lapsi oivaltamaan, miten on parasta toimia?

Esimerkki: 3-5-vuotiaiden lasten lapsiryhmässä oli ongelmatilanne, kun kolmas lapsi ei saanut mennä mukaan kahden muun lapsen leikkiin. Ei-toivottu käyttäytyminen oli sitä, että fyysisesti työnnettiin kolmatta lasta pois. Tässä tilanteessa opettaja voisi mennä määräämään, että kaikki lapset pitää ottaa leikkiin mukaan, mutta näin toimimalla lapset eivät ajattelisi itse, eikä heidän olisi mahdollista kehittää omia ongelmanratkaisutaitojaan. Lisäksi lapset voisivat antaa vastaukseksi opettajalle: "ei me haluta" tai "et saa määrätä meitä". Sen sijaan menemällä tilanteeseen rauhallisesti ja kysymällä lapsilta: "Mitä tapahtui?", saavat lapset mahdollisuuden kertoa vuorollaan oman näkemyksensä.

Kaksi lasta kertoi leikin olevan kesken, kun kolmas halusi tulla mukaan, mutta lapset halusivat leikkiä kyseistä leikkiä kahdestaan. Kolmas lapsi kertoi taas halustaan päästä leikkiin mukaan.

Yhdessä lasten kanssa opettajan on hyvä lähteä pohtimaan jokaisen sisäisiä tunteita ja näkökulmia. Kysymyksinä voi olla esimerkiksi: Mitä toinen mahtaa ajatella? Miltä toisesta tuntuu jäädä ulkopuolelle? Mitä ratkaisuja tilanteeseen voisi olla? Lapsia ohjataan puhumaan toisilleen heidän tunteistaan ja tilanteesta.

Lopulta keskustelun päätteeksi löytyi kaikille sopiva ratkaisu. Kaksi lapsista jatkoivat alkaneen leikkinsä loppuun ja kolmas lapsista meni valmistelemaan seuraavaa leikkiä. Pian kaksi muuta lasta liittyivät yhteiseen kolmen lapsen leikkiin ja tilanne oli ohi. Kaikki kolme lasta leikkivät yhdessä sopuisasti. Tällä tavoin toimien lapsia autettiin löytämään ohjatuin kysymyksin vastaus tilanteeseen. Lasten sosiaalinen älykyys, ongelmanratkaisukyky ja empaattisuus saivat hienon mahdollisuuden kehittyä.

**"Kerro minulle ja unohdan.
Opetä minulle ja muistan.
Ota minut mukaan ja opin"**
Benjamin Franklin

Lopuksi

Haluamme kiittää Touhula-päiväkoteja, jotka mahdollistivat opinnäytetyömme, eli tämän oppaan toteuttamisen, hankalista poikkeusoloista huolimatta.

Haluamme kiittää erityisesti Kivitaskun työntekijöitä, jotka antoivat aikaansa haastattelullemme ja jakoivat kanssamme rohkeasti omassa arjessaan vastaantulleita haasteita. Pyrimme oppaan sisältöä miettiessämme vastaamaan mahdollisimman hyvin erityisesti teidän toiveisiinne.

Toivomme, että opas antaa monelle varhaiskasvatuksessa työskentelevälle mahdollisuuden pysähtyä ja keskittyä hetkeksi miettimään omaa arvokasta työtään ja toimintatapojaan pienten lasten parissa. Toivomme, että opas herättää teidät ajattelemaan positiivisen pedagogiikan hyötyjä ja mahdollisuuksia lasten hyvinvoinnin tukemisessa. Haluamme muistuttaa, että jokainen varhaiskasvatuksen kasvattaja tekee erittäin arvokasta ja merkityksellistä työtä. Toimintatapoja on yhtä monia, kuin on kasvattajiakin, joten yksi ohje tai vinkki ei välttämättä ole kaikille toimivin tai tehokkain. Luottakaa siis itseenne ja arviointikykyynne oman lapsiryhmänne kanssa. Soveltakaa oppaan vinkkejä parhaaksi katsomallanne tavalla.

**"Lapset tekevät parhaansa niillä tiedoilla ja taidoilla, joita heillä on.
He vain haluavat ystävällisiä, rakastavia aikuisia uskomaan heihin"**

Carol Tuttle

Lähteet

Avola, Pauliina & Pentikäinen, Viivi 2020. Kukoistava kasvatus. Positiivisen pedagogiikan ja laaja-alaisen hyvinvointiopetuksen käsikirja. BEEhappy Publishing Oy.

Hyvä vuorovaikutus - avain laadukkaaseen arkeen lasten kanssa 2019. Blogikirjoitus. Kamu - Early education.

Saatavana sähköisesti osoitteessa:

<<https://www.kamueducation.fi/fi/blogi-englanninkielinen-varhaiskasvatus-paivakoti/2019/9/23/hyv-vuorovaikutus-avain-laadukkaaseen-arkeen-lasten-kanssa>> Luettu 25.4.2021.

Leskisenoja, Eliisa 2019. Positiivinen pedagogiikka varhaiskasvatuksessa. Toteuta käytännössä. Jyväskylä: PS-KUSTANNUS.

Trogen, Tiia 2020. Positiivinen kasvatus. Jyväskylä: PS-KUSTANNUS

Varhaiskasvatuksen opettajat ja lastenhoitajat, Touhula Kivitasku, Helsinki. Suullinen haastattelu 23.4.2021 & 24.3.2021.

Haastattelijana Susanna Pihlajaniemi. Haastattelu kirjoittajan hallussa.

Oppaan kaikki kuvat:

Canva suunnittelutyökalu. Saatavana sähköisesti osoitteessa: <<https://www.canva.com/design/DAEbVtS62Tc/tMZ3wxqqrVlgM3Eydr1fw/edit>>. Käytetty 14.5.2021.

